Ünnepi szám. Ára 10 Leu

XXXIV. évf. Cluj-Kolozsvár, 1924. December 12. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

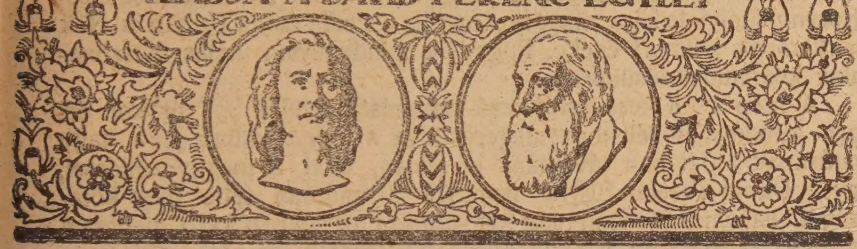

Jubiláris közgyülésünk.

Rövid tájékozás.

Nov. 8-án délután folyt le a D. F. Egylet fennállásának 40 éves jubileumi közgyülése. Szép volt és feledhetetlen ez a gyülés, mely külsőségeiben is gazdag műsorával egyaránt méltó volt az alkalomhoz s ékesen szóló bizonysága annak a ragaszkodásnak és lelkesedésnek, mellyel hiveink nagy száma az Egylet iránt viseltetik.

Délután 4 órára nagy közönség töltötte meg a kollégium disztermét, az a lelkes közönség, amelyet mi különösen vártunk ez alkalomra; vidéki és helybeli unitárius vezetőink és hiveink serege, mindannyian az Egylet buzgó munkatársai. Sajnálattal nélkülöztük azonban szeretett és nagybecsü elnökünket: Br. Petrichevich-Horváth Kálmán főgondnok urat, kit immár hónapok óta tartó betegsége meggátolt abban, hogy közöttünk lehessen s velünk együtt ünnepeljen. De ott volt lelkileg, elküldötte szivének meleg érzését s Egyletünk szeretetét meghatóan visszatükröző megnyitó beszédét, amelyet, miután Ferencz József püspök, mint diszelnök, az ülést megnyitotta, Kovács Kálmán püspöki titkár olvasott fel a jelenlevők zajos óvációja közben.

Dr. Boros György az Egylet ügyvezető alelnöke, aki a megalapitás óta fáradhatatlan vezető munkása Egyletünknek, plasztikus tömörséggel ismertette az Egylet 40 éves történetét, melyre méltán büszkék lehetünk. Az üdvözletek során a főhatóság nevében Dr. Váradi Aurél ügyvéd, a vidéki Fiókegyletek nevében Ürmösi József homoródszentpáli lelkész, a helybeli, illetve a vidéki Nőszövetségek nevében Ürmösi Károlyné és Özv. Pálfi Ferencné szóltak. Józan Miklós saját szerzeményü költeményét szavalta el, melyet a közönség frenetikus tapssal jutalmazott. S ezután megjelent az emelvényen

Bodor Ferenc vargyasi kurátor, aki az unitárius falusi nép nevében üdvözölte Egyletünket. Szavai mély hatást tettek s igaz és őszinte lelkesedést váltottak ki. Végül az Ifjusági Kör nevében Lőrinczi Géza, az Unitárius Irodalmi Társaság nevében Dr. Ferency Géza elnök szólott.

A főtitkár előadása az idő előrehaladottsága miatt elmaradt, lapunkban fogjuk közölni. A lelkes és meleg hangulatban a közönség köréből mintegy ötvenen jelentkeztek alapitóul 500—500 leuval, Sükösd Farkasné sz. Vaska Vilma 1000 leuval.

Az ülés ünnepi hangulatát nagyban fokozta Deák Miklós székelyszentmihályi lelkész magasszárnyalásu imája és az Unitárius Nők Énekkarának kétszeri éneke. Fogadják mindannyian hálás köszönetünket közremüködésükért.

A szép és lelkesedéstől izzó hangulatu gyülés $^1/_2$7 órakor ért véget. Mindnyájan lélekben megerősödve s Egyesületünk jövő nagy hivatásának tudatában távoztunk el onnan, aval a meggyőződéssel, hogy a Dávid Ferenc Egylet nemcsak a multban tette meg kötelességét, hanem a jövőben még fokozottabb mértékben fogja megtenni a magáét az unitárius egyház hiveinek társadalmi megszervezésében.

Szentmihályi.

Ima.

„Isten, egy igaz való, oszthatatlan Egység, kihez nincs több hasonló, imádandó felség, kit imád szent örömben s hirdet a mindenség!“ Hozzád jövünk, ki virrasztasz a halott föld felett és ébredésre hivod az alvó világot, hozzád, ki életet adtál mindennek: a piros életre csókolt virágnak, az égbe nyult cédrusnak, a néma kósziklának, a zengő dalu madárnak, a földnek, az égnek, az embernek.

Hozzád jövünk. Multunk dicsősége, jelenünk keserve, jövőnk reménysége te rólad beszélnek, rólad, kinek szeme milliók szivébe lát és atyai lelked milliókról gondoskodik, kinek igéd balzsam, szózatod vigasz a fájó lelkeken.

Tied a mi imádságunk, tied a mi fohászunk, mert te voltál mindig a mi reménységünk, erősségünk! Tőled vettük Uram, azt a szent megbizatást, hogy paloták boldog lakóinak és szalmás kunyhók nyomorult népének hirdessük a te Egységedet, a testvériség eszményi gyönyörét és az igazság diadalának szent reménységét.

Tied a mi imádságunk, tied a mi fohászunk, mert Dávidunk lelkében te gyujtottad fel Hóreb csipkebokrát. Az ő lelkében zendült szózatod: Nincs több Isten, csak egy! Oszthatatlan Egységednek e hitét te adtad neki ajándékul és a szózat hegyén: ott a kerek kövön, bübájos szavának édes varázsával hozzád: az egyetlen Egyhez ragadta népedet. Járt a nagy Mester nyomain és tusakodó, igazság kereső lelkében elhalványult a háromság képe. Látta, amint gyógyirt viszen a szenvedők sebére, hogy sir a más bánatán, hallotta, hogy az átokra is áldással felelt, hogy az ellenségnek is megbocsátott. Hallotta imádkozó ajakának édes zsolozsmáját az egyetlen Egyhez:

hozzád, édes jó Atyánkhoz és megmondotta: *„Nincs más jó, csak egyedül az Isten.* És, amint megismerte őt és általa téged, szent felhevüléssel nyomdokába lépett: Názáreti Jézus, én követlek téged!

És hallotta a Mester szavát: ki engemet követ, az halálba megyen! De hát Hóreb bokra lobogását ki, mi tudná eloltani? A szent tüz ég, lángol és ajakán szól az ige:

„Mit bánom, hadd tépje husomat az ostor,
Hadd legyek kergetett, félőrült apostol!
Butaság, gőg, önzés, verjen engem szembe,
Forgasson a gazság lángba, győtrelembe
S rettentő kinomért, mely vel mig hatott,
Átkozzam meg bőgve azt a pillanatot,
Melyben megváltottad az emberiséget:
Názáreti Jézus, én követlek téged!"

És követett téged nagy Mesterünk. Te, ártatlan véreddel megfestett keresztre, ő, a te apostolod, oda hurcoltatott bus Déva várába, hol a börtönajtó reá csapódott az örökös rabra. De, sem börtönének ijesztő sötéte, sem lánca csörgése, nem tudta elhallgattatni lelkének azt a hitvallomását, mit a Mestertől tanult, hogy te vagy az osztha-tatlan Egység, kihez nincs több hasonló, imádandó felség. És ma oda száll el lelkünk, hol a halállal vivódva, fölemeli még egyszer megláncolt kezét és ir önmagának is, nekünk is szent vigasztalást: *„Az igazságot a pápák kardja, a kereszt, a halál képe, semmi hatalom sem fogja utjában feltartóztatni. Az én erőm nem a fegyveres kéz, nem a győzelmes jobb, nem az élesrefent kard, — az én erőm az Isten, az én lobogóm az Isten szelleme. Földi mindenemet, életemet eltudjátok venni. Kergetni tudtatok, kinozni tudtatok, börtönre vittetek, de Istenemet el nem vehetitek. Tüzbe dobhatjátok könyveimet, de enyém az Isten, az egyetlen Egy! A szellemet nem emészti a tüz, nem járja át a kard. Az enyém az Isten, az egyetlen Egy!"*

„Megdicsőült szellem, rólad emlékezünk,
A midőn ma neked ünnepet szentelünk!
A hitszabadságért életedet adtad
Az eszmény, igazság könnyezett miattad!"

Oh könnyeztünk mi is, mikor beteljesült: *„Megverem a pásztort és elszélednek a nyájnak juhai".* Mint egykor Izrael — Bábel vize mellett — mennyit sirtunk „Isten! Minden nyelv minket káromolt, minden rágalom minket ért. Örömünnepünket sirva ünnepeltük, de hitünket: velünk van az Isten! — fel nem adtuk soha.

Ez tartott meg és ha most ott bolyong a lelkünk ismeretlen sirján a mi hitkörünknek, hangot hallunk édest, szivet fölemelőt: „Nincsen itt, feltámadott!" Hangot hallunk, édest, szivet fölemelőt: Velünk van az Isten! Halljuk és tovább megyünk örökös reménnyel.

Örökös reménnyel, hogy kisüt a napfény, az árnyék oszladoz s hogy a jelen búja megédesüljön, adj a lankadt szivnek uj hitet, metszett szárnynak uj reményt, borus szemnek tiszta látást. Atyánk vagy. Megszeretett álmainkat váltod valóra! Atyánk vagy. Ne engedd,

hogy gyermekeid elveszett reményeket sirassanak! Hárfánk hurján énekünk neked szól ma Istenünk — érte. Hallelujah érte, kinek neve tul szállott szép bérces hazánkon, tul az óceánon!... Amen.

Deák Miklós.

Elnöki megnyitó beszéd a jubiláris ünnepen.

Tisztelt hölgyeim és uraim!

A D. F. E. 40 éves megalakulását ünnepeljük. Nagy idő ezen 40 év, melyre vissza kell tekintenünk, ha a D. F. E. 40 évi fennállására gondolunk. Hogy lássuk mi volt és most mennyire vagyunk, önkénytelenül magunk elébe kell állitanunk azon tényeket, melyeket az végrehajtott; ki kell mutassuk munkásságának irányát, melyet célpontul maga elébe tüzött, mint a vallásosságnak elhivatott zászlóvivője. A D. F. E. létesülésekor azért alakult, hogy az unitárius eszmét és gondolatot terjessze és hogy különösen hivei között a vallásos, erkölcsös életnek hirdetője, támogatója legyen, hogy a mindig meglévő nyomoruságon, az embert ért lelki megpróbáltatásokón, amennyiben módjában áll segitsen. Hogy ezen maga elébe tüzött célból mit ért el: tekintsünk körül egész egyházi szervezetünkön, nézzünk bele minden egyházközségünk belső életébe, vizsgálnunk kell annak 40 év előtti multját és jelenét: azt fogjuk tapasztalni, egyházközségeink nagyrészében megalakultak a pap és neje vezetése alatt a D. F. E-nek fiók-egyletei, melyek külön házi életüket élve fenntartják az összeköttetést a kolozsvári D. F. Egylettel, együttesen kivánva a maguk elébe tüzött célt elérni. Mindenik a maga helyén egymagában természetesen kicsiny, de együttesen szép eredménnyel.

A D. F. E. eszméje Dr. Boros György főjegyző agyában fogamzott meg s létesitette azt. Elnökül megnyerte nagy tudósunkat dr. Brassai Sámuelt, aki 12 évig mint elnök vezette az egyletet, mely mint a vallásos és erkölcsös élet támogatója haladott kitüzött pályáján. Mi is lehet lélekfelemelőbb, mint egy ily nemes gondolatnak apja és zászlóvivője lenni. Brassai Sámuel halálával, kik utánna jöttünk Hajós János két évig és csekélységem azután mostanig, mindent megtettünk a mi módunkban volt, hogy ezen vállalt feladatot tovább vihessük és az egylet fejlődését biztositsuk, tagjaink és különösen buzgó hölgyeink nagybecsü támogatásával, kik leginkább tudnak lelkesedni egyletünk céljai iránt és azt fáradhatatlan munkásságukkal mindégmindenben előmozditják. Ide lelkesedés kell, ha ez nincsen meg, meg áll a gép, melynek nincs fütő ereje. Hogy a vallásosság és a nép erkölcsi élete mily nagy befolyással van egy nép fejlődésére, azt könnyen elgondolhatjuk.

Én ezuttal kivánok rámutatni a D. F. E. fő teendőire:

Legyen a D. F. E. *hivogató*. Hivja a maga körébe mindazokat, kiket valamely baj, szerencsétlenség nélkülözésbe sodort, vagy azokat, kik már eredetileg érezték a megélhetés nehéz voltát és segitsék őket, kihuzván életük megfeneklett járművét a kátyuból. Kicsiny áldozattal

némelykor nagy családi tragédiáknak lehetünk megelőzői; csak ne legyünk restek a keresésben és készek a segélynyujtásban. Keressük fel őket családi hajlékaikban, hogy mi magunk győződjünk meg állapotukról. Legyünk hozzájuk barátságosak, hogy ne átalják hozzánk segélyért fordulni. Elég szomoru azoknak, kik ha külömben tisztességesek, hogy ide jutottak. Ne növeljük azt tapintatlan, szivtelen modorunkkal.

Legyen a D. F. E. *biztató*. Biztatója azoknak, kiket a csapások, megpróbáltatások megtörtek, felmutatván, hogy ez meg fog változni és hogy az elkeseredés még növelné a bajt. Mintha a már heggedni kezdő sebet durva kézzel feltörnők. Isten, ki reánk adja a nyomoruságot, szerencsétlenséget, idővel el is forditja tőlünk: csak legyünk türelemmel. Lám a jó Isten most engemet is megiátogatott, de azért nem zugolódok. Tudom azt, hogy vannak sokkal nyomorultabbak nálamnál és megfontolva eddig mennyi jóval, gyönyörüséggel halmozott el, kell most türni és szenvedni is megtanulnunk. Ez az élet.

Legyen a D. F. Egylet *hirdető*. Fennszóval *hirdetője* minden jónak és nemesnek. Hiva a népet, hirdetve az igét, mint Szent János hirdeté a jelenések könyvében Isten parancsolatait Krisztus által. Lelkészeink prédikáljanak, intvén Isten iránti tiszteletre és szeretetre, vallásosságra, mely által lelkünk lerázván a föld porát, felemelkedhetik Istenéhez. Kérő szóval és intelemmel fordulok, minden egyházközség papjához és papnéjához meg az egész presbiteriumhoz: vegyék figyelembe az ádáz komor idők jelét, járjanak buzgóságukkal, fáradtságot nem ismerő tevékenységükkel, mindmegannyi apostolai a jó ügynek elől. A szorgoskodókat megdicsérvén a bánomisékat korholván, buzditván, mert csak igy tudunk előre jutni dolgainkban és D. F. Egylet tagjainak örömet szerezni és ajkaikra a megelégedés mosolyát varázsolni. D. F. E. most élő tagjai előkészitői a D. F. Egylet jövő 40 éves jubileumának. Ezeket mondja önöknek tisztelt uraim és hölgyeim! szeretettel a csaknem 84 éves, elnyomorodott, de meg nem tört elnökük: ki mindenek dacára bizalommal van a jobb jövő iránt. Hölgyeim, uraim! Az ajtóban ott van a D. F. E. perselye s az adakozást magam részéről 100 L.-val megkezdtem. Kérem csatlakozzanak mindnyájan. A jó Isten áldása legyen a D. F. Egyleten.

Visszapillantás 40 esztendőre.

Irta: dr. Boros György ügyvezető elnök.

Kis Erdélyünk ezer esztendő lepergése alatt ezerszer tett bizonyságot amellett, hogy földjében, levegőjében, virágillatában, népe ereiben, szivében, karjában őserő, dinamikus hatalom rejlik. Ha jön a rázkódás a mélységből, ha jön az izmok fölajzása a kivülről fenyegető ellenség láttára, mindig nagy és csodás erőt fejt ki önmagából.

Midőn az uj hitgondolat hulláma átszáguldott Európán, itt megállott és munkába fogott, uj gyökerekkel uj ágakat növelt, mindig tökéletesedőt.

Itt nem császári rendelet, hanem a megvilágosodott népélek cselekedett. A hitapostol — Dávid Ferenc — a kolozsvári templomból a királyi várba, majd az ország szine elébe vitte a gondolatot, mert itt a köznép is látni, hallani, tudni akart. Kell-e hatalmasabb bizonyiték Erdély népe kulturális hajlandósága mellett a XVI-ik századbeli 8—12 napig tartott országgyülések, disputációk és vitatkozások historiai tényénél.

A XIX.-ik száz közepén a fölvilágosodást tudományosnak vélt bölcselmi alapon ismét a közönség színe előtt látjuk hol Marosvásárhelyt, hol Kolozsvárt. Iránya hit és vallásellenes. Jelszó csak az anyag valódi, a hit csalódás, a vallás a papok találmánya.

Sok igazság rejlett az állitásban s a vádban is, mert az egyházak tartózkodók, maródiak, a nép pedig szeret tudni, akar felvilágosodni. Ismét Kolozsvárról kerül ki az az erő, mely a tudásjogát elismerve, a hit bizonyosságáról meggyőzi a sokaságot. A hitvédők élén áll a természet-tudós, matematikus Brassai Sámuel. Ő egyedül száll szembe a marosvásárhelyi és a kolozsvári tanárokkal és meggyőzően hirdeti: nemcsak az anyag halhatatlan.

Ugyanakkor egy másik erdélyi már Budapesten bontja ki a hit és egyházreform lobogóját Kovács Albert személyében. Egyidejüleg hatalmas munkát folytatnak a katholikus fiatal papok. A kijelentést a tudománnyal akarják összeegyeztetni. Ez már ismét a hivatalos egyházi felfogás, amely inkább elzárja, hogysem kitárná a hit utját a tudás világa felé, nemcsak egyesek, hanem az egész javára.

Ujabb tiz esztendő kellett s, ujból Kolozsvárt, kibomlott a hit és haladás, a becsületre és szorgalomra épitett munka lobogója. A Dávid Ferenc neve ékesitette és ismét a nép közé, a tágas gyülés-termekbe vitte a hit igazságát a testvériség jegyében.

A XVI-ik száz szellője átrepül 300 esztendő néhol termékeny, de legtöbbször zord, kopár és a haladást akadályozó hegyormain. Dávid Ferenc nevét lobogójára irja nehány hevülni tudó bátor dávidista unitárius. Föl nem becsülhető szerencséjök, hogy az egyesület élére megnyerik Magyarország ünnepelt nagy tudósát: Brassai Sámuelt. A Brassai név egyszerre eltüntette a kezdetlegesség hátrányait és megmentette az egyoldalu, szükkeretü, dogmatikus, magába mindig visszatérő küzködéstől. Brassai az egyletben tartott bölcselmi felolvasásaival olyan tekintélyt adott a D. F. E. felolvasó asztalának, hogy az egyetem tanárai, más egyházak papjai és neves irók, szivesen ültek melléje eredeti gondolatokkal bővelkedő felolvasásaikkal.

Brassai háta mögött állott a zenemüvészek társasága. A D. F. E. estélyeire készséggel elhozzák tudásuk legjavát. Nehány esztendő alatt arra ébredt Kolozsvár és Erdély közönsége, hogy a felekezeti korlátokról megfeledkezve, együtt, egymásért gondolkoznak, együtt épitik az erkölcs pilléreire a vallásegyenlőség és szabadgondolat tágas csarnokát.

A D. F. E. körében jól találta magát a protestáns, a katholikus, a zsidó.

A felekezetközi béke 40 év alatt fokozatosan érlelődött a mi szerény munkásságunk hatása alatt Erdélyben. Egyházköreink megszervezték a fiókegyleteket és ott is mint Kolozsvárt, mindenki szívesen vett részt. Nem is lehetett másképen. Ha már egyszer megízlelte valaki a testvériség és a szeretet édesen tápláló gyümölcsét, arra azután is mindig vágyni szokott.

Anélkül, hogy a kicsinyt a nagyokhoz akarnók hasonlitni, megemlitjük, hogy amit mi itt a kis Erdélyben kezdeményeztünk, azt szintén egy unitárius lelkész merész fölhivására 1895-ben megvalósitották a chicagói világkiállitáson: összehozták a világ vallásai képviselőit. 1900-ban Bostonban a D. F. E. szerény titkára inditványára kimondották és meginditották a szabadelvü vallásos gondolkozók és hivők konferenciáit, melyekben a messzi kelet és nyugat férfiai és női ezerével fogtak kezet: Londonban, Amsterdamban, Genfben, Berlinben, Párisban, Bostonban, Budapesten és a Dávid dicsőségére Kolozsvárt. Dávid Ferenc neve ott tündökölt a legjelesebbek élén és most s ezután is az unitárius Teol. Akademia egyik termében fogja hirdetni, hogy egyek vagyunk hitben, szeretetben és munkában.

Midőn egyletünk tiz éves fennállására tekintettünk vissza, ezt irtuk: a D. F. E. azért alakult s most tiz év multán teljesen igazoltnak látjuk, alapeszméjét a vallásos és erkölcsi élet társadalmi uton való ébresztésének szükségességét. A saját viszonyaink szerint az eredménnyel is meglehetünk elégedve, miután még mindig a szervezkedés, a térfoglalás foglalkoztatott.

Nyilvános szereplése 1885-ben kezdődött felolvasások tartásával. Tiz év alatt százat tartottunk. Legyen szabad az unitárius nevek mellőzésével, csak a más egyházhoz tartozók közül emlitnünk nehányat: a r. katholikusok dr. Lázárné Kasztner Janka és dr. Lázár, dr. Condea Győző, dr. Haller Károly, dr. Farkas Lajos, Pollák Lajosné; reformátusok: Hegedüs István, Pallós Albert, dr. Felméry Lajos, dr. Lengyel Dánielné; evangelikusok: Grátz Mór, dr. Szlávik Mátyás; izraelita dr. Eisler Mátyás. 40 év alatt 400-nál jóval több felolvasást tartottunk, mert már nemcsak Erdélyben, hanem Budapesten is, mint társegylet, megalakult és nagyszabásu munkát folytatott s folytat ma is.

Az egylet fokozatosan terjeszti ki munkásságát. 1891-ben az ifjuságra gondol s meginditja a Fiatalság Barátját. A cimet Brassai egykori ifjusági lapjából ujitja föl. Nehány képes önálló füzet után az Unitárius Közlöny külön rovatjában ébresztgeti az ifjuságot.

1895-ben mozgalmat indit, hogy Unitárius Lelkészkör alakuljon körében mint szakosztály. A Lelkészkör önállóan szerveződött saját tudományos céljaira, de a lelkészek azután is zászlóvivői maradtak az egyletnek.

Ennél is többet tett. Szervezte a D. F. E. ifjusági körét Kolozs-

várt. A teológiai és egyetemi ifjak egy-egy csoportja igen szép és eredményes munkásságot fejtett ki. Az unitárius öntudat az ifjakban hatalmas hullámokat emelt és nagy elismerést vivott ki.

De az ifjuság munkássága nem lehetett sem egyöntetü, sem folytonos, mert mindig azon fordult meg, hogy az egyik vagy a másik csoportból vált-e ki olyan vezető, aki a sikert biztositani tudta. Akik akkor jeleskedtek mint ifjak, most vezetnek mint férfiak, ha el nem hunytak mint Pálffy József, Czupor István és Költő Gábor, kinek tüzes nyelven szóló buzditása most is, ezután is csontokig és velőkig ható harsona: Legyen ifjusági körünk az a szent tüz, melynek lángjában megedződött tiszta érzéssel, egyakaratta és közös erővel lépjünk ki korunk küzdő terére, hol törhetetlen zászlónk fennen lobogtassuk.

A háboru elvitte ifjainkat. Elnémult a muzsák hajléka hosszu időre, de már harmadik éve ujra szervezve dolgoznak és lelkesednek részint a külföldiekkel való érintkezésért, részint és főképen vidéki ifjuságunk szervezéseért. Nálunk igen nagy akadály volt s az lesz ezután is, hogy falusi ifjuságunk csak elemi ismerettel és tudással rendelkezik. Minthogy főhatóságunk az utóbbi 3 év alatt igen nagy figyelmet forditott az ifjuságnak iskolán kivüli oktatására és azt a D. F. Egyletre bizta, reméljük, hogy egykor ezen a téren is szép eredményre mutathat rá.

A D. F. E. mindig büszkén fog hivatkozni arra, hogy a nőknek választmányában és munkatérein egyenlő jogot biztositott. Egyik legszerencsésebb lépése épp ez volt. Nőink mindenütt szives szószólói voltak nemes ügyünknek. 1910-ben megszerveztük a Nők Szövetségét, amely ugyanakkor bekapcsolódott a külföldi unitárius nők szövetségébe. Azóta sok kedves érintkezése volt a messzi távolban élő testvérekkel s az utóbbi években ujraszerveződvén, igen élénk, lelkes és hasznos munkát folytat Kolozsvárt és vidéki gyülekezeteink legtöbbjében. Hajlandó volnék azt mondani, hogy a D. F. E. társadalmi jelentőségét a nők munkássága növelte kivánt és igen becses tényezővé.

A falusi nők egybeszervezése papnéink s a tanitónők vezetése alatt, bármilyen irányban is kiván munkálkodni: életet, szép izlést, egészség ápolását, a templom benépesitését, a gazdasszonyi teendők javulását jelenti.

De továbbá jelenti: a szegénység mérsékelését, a beteg társak ápolását, az elhagyottak fölsegitését és az elhunytak tisztességének megadását.

Jól esik visszaidéznem első alelnökünk, Kriza Jánosné, Fanghné Gyujtó Izabella, Raffaj Irma, Kovács Sándorné tisztelt nevét, kik igazán hasznos és példás vezetők voltak.

A titkár 1903-ban ismételten kifejti, hogy a D. F. E. egyik főtörekvése éppen arra irányul, hogy fölébressze az öntudatot, fokozza a munkakedvet, ne engedjen tétlenségben senyvedni semmi

erőt. Kimegy a vidékre és ott hol külföldi tapasztalataival, hol más gondolatokkal irányit és mozgást idéz elő.

Jeles alelnökünk, Kozma Ferenc, az Udvarhelykörben ugyanerre serkenti a külömben is mindig lelkes tagokat: „Minő lelki öröm, ha müködésünk térein évről-évre egy lábnyomot felmutathatunk, hol a néma pusztulás helyét élet és virulás váltja fel! Ez az oktatás munkája!“ Főpásztorunk sokszor ismételte: a D. F. E. olyan hasznos szolgálatokat tesz egyházunkban, hogy ha még nem alakitották volna meg, azonnal meg kellene alakitni.

Kétségtelen, hogy az élőszó varázsát semmi sem helyettesiti, de egyletünk a modern kor hatalmas fegyverét: a sajtót is igénybe vette, már 1887-ben megindította az „Unitárius Közlöny“ havi lapot. A ki eszmekincset akart biztositani magának, megszerezte és ma is gyönyörüségét leli lapjaiban. 37 esztendőn át mindig szószólónk és trombitánk volt. Jöjjenek tanuskodni mellette azok, akik a távoli vidékeken a tüzhely mellett olvasgatták, meg azok, akik a lövészárokban lelki vigasztalást és fájó szivükre enyhületet olvastak ki lapjairól. De jöhetnek mások is s habár nem dicsekedhetünk azzal, hogy sok ezer lett volna az előfizetők évi száma, magyar egyházi lapjaink között bár szerényen, de pironkodás nélkül állott a helyén.

Irodalmi munkásságunk több más irányban is nyilvánult. Konfirmációi emlékünk sok ezer példányban forog kézen. Kiadványainknak egy része a müvelt közönség igényei szerint 22 füzetben és két terjedelmes kötetben; Brassaitól: Nézetek a vallás eszméjéről és többektől: az unitárius vallás Dávid Ferenc korában és azután. Ugyanakkor Dávid Ferenc emlékének hódoltunk Pap Domokos tollából Dávid Ferenc népies életrajzával.

Ha eszembe jut, hogy 1884-ben 10 forintot kértünk az egylet alapitóitól, azt mondhatnám, hogy tulságosan szerények voltunk, de még jogosabban mondhatom, hogy nagyon szegényeknek tartottuk magunkat s féltünk áldozatot kivánni hitünkért. Ma már minden gondolkozó ember beláthatja, hogy csak egy szilárd alap maradt számunkra a háboru romjai között: hitünk és az a bizodalmunk, hogy ha hitünknek fundamentumává tesszük a tiszta erkölcsöt, akkor bizton nézhetünk előre egy szebb jövő felé. Csak erkölcsi bátorság menthet meg az elernyedéstől.

A jövő sok és nagy próbára fogja tenni az unitáriusokat. Egyik próbatétel az lesz, hogy tudnak-e lelkesedni hitükért, tudnak-e áldozni érette időt, nyugalmat, lelki, testi erőt és pénzt. Minden áldozat kedves Isten előtt, de talán mégis legkedvesebb az lehet, amit a hit igazságáért, lelki boldogságunk és megnyugvásunk érdekében hozunk meg. Próbálta-e valaha közületek valaki az apostolok módjára elvándorolni oda, ahol a hitben ingadozókat meg kellett erősitni. Jártatok-e lelki betegek között és emlékeztek-e jó szavatok vigasztaló hatására?

Vajjon nem ez a láthatatlan lelki erő adott-e bátoritást a 84 éves Brassai Sámuelnek, hogy akkor álljon ifju társaságunk élére, amikor más pihenőre gondol és a nyugalmat keresi.

Akik visszaemlékeznek Hajós János elnökünkre, ki a mester helyébe lépett, most is látják maguk előtt az ő rajongó lelkesedését egyletünkért.

De kérem, jusson eszökbe annak a szivembernek a szereplése, aki most talán könnyezve gondol ide a Vöröskereszt-kórházból. Olvassák el elnöki beszédeit, de gondoljanak arra, hogy soha el nem mulasztotta volna 50 vagy 100 leuval gyarapitani perselyünket, mert amint 1903-ban mondotta (ugy is gyakorolta): ki kell lépnünk a cselekvés terére, mert „az önzetlenség, az áldozatkészség, a férfias bátorság és nőies lemondás példáit kell adni a megpróbáltatások idején: ez a mi vallásunk lényege".

A D. F. E. 40 év alatt gondolatot termelt, példát mutatott, a lelkesedés lángját lobogtatta. Élő és éltető eleme volt az unitárius egyháznak és a vallásnak s azt hiszem, bezáróul jogosan idézhetem egyik alelnökünk, a tordai esperes szavait: „Ennek az egyletnek neve, élete össze van forrva egyházunkkal. Ennek dicsősége, munkásságának eredménye az egyházé is. Vigyük bele ebbe lelkesedésünket, szivünket, lelkünket."

37 évig titkárjuk s azóta ügyvezető-alelnökük én, nemcsak nevemet, nemcsak munkásságomat, hanem szivemet is beletettem a D. F. E.-be s ez volt életem legnagyobb önzése, mert ebből fakadt életemnek legtöbb boldogsága, ez szerzett nekem ujra meg ujra ismétlődő örömet azokban a levelekben és másféle megnyilatkozásokban, amelyekből — ha panaszok, hibáztatások, ha jó tanácsok voltak — meggyőződtem, hogy embereink a Dávid Ferenc lobogóját tisztelik s az alatt dolgozni kivánnak vallásunk vigasztalásával az emberek javára s Isten dicsőségére.

Törhetetlen optimizmussal hiszem, hogy egyházunk kicsinyjenagyja csak jót kapott az egylettől. Azt is hiszem, hogy egyletünk népünk jövő kulturájának központi forrása lesz, honnan mindenki megelégittetve fog járni az élet utján.

Ünneplő gyülekezet, tekintsük az elmult 40 évet — ha ugy tetszik — pusztai vándorlásunk megtisztitó próbatételének. Érezzük meg, hogy most épp a Nebo, a próféták hegycsúcsán állva tekintünk be amaz igéret földjére, amelyben nem a puszták mannája, hanem Jerikó várának ostroma vár reánk. Elő a trombitát, zengje a harsonát, hadd ébredjenek föl az alvók is, hadd mozduljanak meg a halottak is, mert akkor a mi egy igaz Istenünk napja megáll és fényeskedni fog felettünk!

Akarjuk, hogy ugy legyen és ugy lesz!

A kolozsvári „Unitárius Nőkszövetsége"

nevében asszonyszivem hálás melegével üdvözlöm a 40 éves D. F. Egyletet.

Üdvözlöm, mint olyan egyháztársadalmi tényezőt, melynek fölvilágosult, haladó szelleme elsőnek emancipálta *a nőt* emberjogok gyakorlására akkor, midőn az addig lekicsinyelt női lélek kvalitá-

sait, mint nagyjelentőségü kultur-szociális értéket egyháztársadalmi téren komoly munkába állitotta.

Fogadja a mélyen tisztelt vezetőség hálánk és elismerésünk kifejezése mellett azon komoly igéretünket, hogy nagy és a jövőre mélyen kiható munkájában továbbra is segiteni fogunk azzal a kitartó igyekezettel és buzgalommal, melyet éppen a D. F. Egylet elvárhat tőlünk.

Lobogjon a lobogó! Lángoljanak föl a közönyös szivek!

Ürmösi Károlyné.

A vidéki D. F. Egyletek üdvözlete.

Méltóságos elnökség! Mélyen tisztelt Közgyülés! Azt tartják nagy általánosságban, hogy a szerető gyermeki érzelmek őszinték és igazak szoktak lenni. Ilyen őszinte gyermeki érzéssel állok itt én is az édes anyának, a Dávid Ferenc Egyletnek ünnepén, hogy a gyermekek — a vidéki D. F. Egyletek — nevében tolmácsoljam ünnepi érzéseinket.

Negyven esztendő határvonalánál állunk. Negyven esztendeje, hogy egy szerencsés gondolat folytán a Dávid Ferenc zászlója kibontatott és e zászló alá sorakozott az akkori öntudatos unitáriusság.

Negyven esztendő nemcsak fiakat és leányokat termel, hanem unokákat is. Atyáink, nagyszülőink voltak az elsők, kik az akkor kibontott egyleti zászló alá sorakoztak s mi, a fiak és leányok, ma gyermekeinknek beszélünk arról a küzdelemteljes áldott, jótékony munkásságról, melyet a D. F. Egylet derék, tiszteletre, becsülésre és mindnyájunk szeretetére méltó vezetői végeztek és végeznek.

Hajtsuk meg először is a hálás tisztelet és megemlékezés zászlóját az elhunyt vezető nagyok: Brassai bácsi, Hajós János és a többiek emléke előtt.

Visszajöve a ma élő vezetők munkásságához, azon őszinte vallomással folytatom üdvözletem, hogy én a D. F. Egylet munkáját, a hivatalos egyház munkája mellett, ugy tekintettem, mint a jó, hűséges élettárs, feleség gondos munkáját. Mig a férj végzi egyik felől a megélhetés és családfenntartással járó kötelességeket, addig a jó feleség nemcsak a szorosan vett háziteendőket végzi, hanem a női lélek áldott gondossága abban nyilvánul meg, hogy a fiak, leányok vallásos érzésben, istenfélelemben, erkölcsben nevekedjenek. Mig a hivatalos egyháznak a szervezkedés, épités, az egyház igazgatása képezhette főgondját, addig a D. F. Egylet gondoskodott arról, hogy az egyháztársadalmi életet az igaz vallásos buzgóság érzése hassa át itt benn és künn a vidéken, hogy az egyház gyermekei unitárius vallásos érzésben, tudatban nevekedjenek.

Más szavakkal mondva, a D. F. Egylet küzdelmes munkája volt az, amely a mi küzdelmes egyházi életszervezetünkbe a belmisszió életerejét igyekezett beoltani, átplántálni.

És itt e pontnál engedtessék meg nekem, hogy külön kiemelhessem alelnök-főtitkár ur tiszteletet érdemlő egyéniségét, mint aki

szivét adta e munkához s bámulatos, szivós kitartással, türelemmel mozgató ereje, éltető lelke volt mind e mai napig annak, amit *unitárius missziónak mondhatunk!* Sokan vannak, akik az unitárius misszióval nincsenek megelégedve. Ez érthető. Magam is vallom, hogy magunkkal való megelégedés káros. De engedje meg nekem e tisztelteremléto gyülekezet, hogy azt mondhassam, hogyha az eredmény nem elégit is ki minden várakozást, mégis az a csodálatos, szivós, kitartó munka minden elismerést, minden köszönetet megérdemel e határponton. Én már 20 esztendővel ezelőtt mentem ki az életbe s egyesületeket, szövetkezeteket alapitottam, tapasztaltam, tudom mit tesz a lelkeknek ugarát feltörni s abból a közönyösség, fásultság, nembánomság gyomjait kitépni, e közben lekicsinylő, lemosolygó véleményekkel szembeszállni vagy ezeket az ügy érdekében eltürni! Mindez nehéz még ma is, nehéz volt 20 évvel — hát még 40 évvel ezelőtt! De azért a munka jóakaratu türelemmel haladt . . . és most reánk, az elődök fiaira és leányaira vár a továbbfolytatás: a szép és dicsőséges multnak továbbépitése.

Ha az eddigi munka minden várakozást nem elégitett ki, kérdem, kedves lelkésztársak, unitárius testvérek és nővérek, vajjon megtettünk-e mi magunk egyen-egyen azon a helyen, hová Isten őrállóul állitott minket, mindent, amit unitáriusságunk érdekében tennünk kellett? Vajjon az, ami az unitárius misszionak is kezdő ábécéje, az az *öntudatos unitáriusság* ki van-e érlelődve lelkünkben ugy, hogy ne csak mi magunk érezzük isteni szép elhivását, hanem éreztessük másokkal is. Vajjon át tudjuk-e érezni, hogy nem elég ebbe a vallásba beleszületni, hanem át kell éljük az ebben rejlő isteni értékeket.

Vajjon a változott idők megtanitottak-e vagy kezdenek-e megtanitani arra, hogy unitárius hitünkkel fajunknak, fajunkkal édes anyanyelvünknek legyünk apostolai, melyen a mi nagy Dávid Ferencünk is zengette: *„Az egy önmagától való igaz Isten“* dicsőségét. Én ugy érzem e pillanatban, mintha e körülöttünk levő unitárius nagy szellemek árnyai, lelkesitő szelleme megjelennének s arra figyelmeztetnének:

Ne csak veszélyben légy serény
A béke vészesebb,
Melyet vág álmos népeken
Gyógyithatatlanb a seb.

Szép volt a mult, dicsőséges a munka. Legyenek áldottak istentől, kik e munkát végezték. S midőn mi gyermekek ez áldásért imádkozunk, kérjük a D. F. Egylet nagyérdemü vezetőségét, hogy gondos szeretetét terjessze ki továbbra is reánk, vidéken munkálkodó gyermekeire, hogy unitárius vallásos eszméinket tegyük öntudatossá ott, hol először vert gyökeret hitünk: *a nép szivében.*

Kezünkben a D. F. Egylet zászlójával, zászlónkon a „hitszabadság“ szent jelszavával kiáltjuk: Éljen a D. F. Egylet! Éljen vezetősége sokáig!

Ürmösi József,
az udvarhelyköri D. F. fiókk. elnöke.

A Nőszövetségek nevében!

Tisztelt D. F. E. és Nőszövetség!

Egy hivó szózat hangzott el az unitáriusoktól lakott helyeken, ez melegitette fel a nőknek és a férfiaknak a lelkét; ez a hivó szózat gyüjtött minket ide össze, hogy megünnepeljük a halhatatlan vallásalapitónk, Dávid Ferenc nevére alapitott D. F. E. létesitésének negyven éves fordulóját. A szózat nem hangzott hiába, akik tehettük, eljöttünk a falukból és a városokból, hogy megemlékezzünk azokról, akik először tettek fogadalmat, hogy a jónak és a szépnek, az emberszeretetnek pártolói, igaz harcosai lesznek; eljöttünk, hogy számot adjunk magunknak saját müködésünkről is és hogy lássuk, gyönyörködjünk és erőt meritsünk negyven év munkájából és haladásából.

Ezelőtt negyven esztendővel alapitotta meg egy lelkes kis csapat a D. F. E.-t. Megalapitói kevesen voltak, szegények voltak, de lelkük erős volt és biztak Istenben. Tudták, hogy a legszegényebb is szeretheti vallását, tisztelheti egyházát, tudták, hogy a kis, de lelkes sereg csodákat müvelhet erős kitartással, lankadatlan munkával. Megindultak, eleinte ingadozó lépésekkel, de később egyre erősödve. Sok nehézségen és akadályon gázoltak át, de végre is munkájuk nem maradt eredmény nélkül. Nem akartak kincset gyüjteni, pedig mégis azt gyüjtöttek, a legdrágább kincset, a szeretetet. Ebből adtak mindenkinek, aki belépett abba a nagy családba, melynek D. F. E. a neve. Ezt a kincset hagyták ránk szent örökségül, de hagytak még többet is; áldásos munkájuknak irodalmi, közmüvelődési és vagyoni téren is meg van az eredménye. A kis seregnek a száma egyre nőtt. Azt mondják, aki keres, az talál és a D. F. E. vezetői és tagjai kerestek és találtak embereket, akiket az élet sulyos gondjain kivül érdekel egyháza, iskolája, akik nemcsak a pénz zörgésére figyelnek, hanem tudnak lelkesülni ideális dolgokért is. A szépért és ideálisért való küzdésben első helyen állanak a nők, igy azok segédkezet nyujtottak a férfiaknak s a D. F. E. mellett mindenütt megalakult a Nők szövetsége, haladtak tovább, együttes erővel dolgozva.

Az egykor kicsi csapat ma már erős tábor. Az erőre és az egyetértésre nagy szükségünk is van, nagyobb, mint a kezdet nehézségeiben volt. Most senkitől sem várhatunk semmit, amit saját erőnkből megteremtünk, az a miénk, sőt arra is igen könnyen kezet tesznek. Ezért nagyon résen kell állanunk, hogy iskoláinkat s ezzel együtt egyházunkat fenn tudjuk tartani. A D. F. E. és N. Sz. a mai viszonyok nehézségei között is megállja a helyét. Buzdit, ahol arra van szükség és sok elfáradt embernek nyujt kellemes pihenést és szórakozást. Falukon is megalakultak és éppen ugy müködnek a D. F. Egyletek, mint városon, éppen ugy igyekeznek eleget tenni szent és szép kötelességüknek: beoltják a népbe, a legkisebb gyermekbe az unitárius vallás fenkölt, magasztos eszméit, megismertetik és megszeretetik a vallást, semmit el nem mulasztva, amivel egy-

házunknak segitségére lehetnek, tudva, mekkora szüksége van most arra. Ezeknek a vidéki nőegyleteknek a nevében üdvözlöm a Dávid Ferenc Egyletet, alapitóit, a kolozsvári Nőszövetséget. Hoztam tőlük sok, sok jó kivánatot és köszönetet az eddigi buzditásokért és segédkezésekért. Kérjük az Istent, hogy a D. F. E. és a N. Sz. még sokáig, örökké folytassa munkáját és még számos negyven esztendőt ünnepeljen meg. Özv. Pálffy Ferencné.

Szabéd.

Fangó Erzsébet üdvözlete.

Mélyen tisztelt Közgyülés! A kolozsvári magyar Unitárius Nők Szövetségének hálás szivből jövő, meleg üdvözletét tolmácsolom a Dávid Ferenc-Egyletnek e mai közgyülésén, mely 40 év szorgalmas munkásságáról számol be, társadalmi, vallásos és missziói munkáról, melyben 1884. óta, tehát az Egylet megalapitásának első napjától kezdve a nők a férfiakkal együtt dolgoztak, együtt küzdöttek, néha talán félénken, bátortalanul, mert hiszen minálunk még oly szokatlan, vagy épen az első eset volt, hogy a nők is, mint egyenjogu felek részt vegyenek a férfiakkal együtt a választmányban, véleményüket hangoztassák a közgyüléseken, elnöki, titkári kötelességeket teljesitsenek. De a Dávid Ferenc Egylet bölcs vezetősége épen erre volt büszke, ebben is, mint sok más gyümölcshozó munkában, uttörőnek tekintette magát s mindig megkülönböztetett tisztelettel fogadta a mind nagyobb s nagyobb számu női választmányt, melyből, a fiatalabb, tevékenyebb generáció bevonásával idővel kialakult az Unitárius Nők Szövetsége. Azt hiszem, mindnyájan élénken emlékezünk vissza az 1910. év feledhetetlen ünnepségeire, midőn amerikai és angol hitrokonaink látogatása alkalmával a magyar Unitárius Nők Szövetsége tagja lett az Unitárius Nők Világszövetségének s mint ilyen ma is baráti összeköttetésben áll külföldi testvéreivel, tőlük nyerve bátoritást, lelkesedést, utmutatást munkája folytatására. A Dávid Ferenc Egylet égisze alatt dolgozik ma is s hálával tekint a neki életet adó édes anyára; de szeret önálló lenni, ismeri a mai kor vezéreszméit, ujabb s ujabb mesgyéken halad s a nőknek gyönyörü müködési tért hódit a társadalmi misszió jelszavát tüzve zászlójára. Azonban ne feledjük el, hogy mi még mindig a kezdet nehézségeivel küzdünk s abban a nagy táborban, melyet az Unitárius Nők Világszövetségének neveznek, csak elenyésző, kicsiny, jelentéktelen csoport vagyunk, melynek még sokat kell tanulnia, sok átalakuláson kell keresztülmennie, hogy helyét méltóan megállhassa. Főleg a fiatalabb munkaerőkre várnak nagy feladatok, azok kell megértsék a kor eszméit, jelszavait, tanulmányozzák külföldi testvéreink misszió munkáját, fogadják szivesen tanitásaikat, hogy aztán azokat a mi viszonyaink szerint átalakitva, itthon is gyümölcsözően alkalmazhassák. En épen ebben látom áldásos hasznát a londoni Channing House nevü unitárius leánynevelő intézetben levő Sharpe-féle alapitványnak, melynek az alapitók szerint is az volt az intenciója, hogy

a magyar unitárius egyháznak erős hiveket neveljen, kik egyházi és társadalmi téren is minden uj és üdvös munkában zászlóvivők legyenek. És ezt meg is kell kivánunk kint tanuló fiatal leányainktól.

Mi nem emancipált hölgyekről álmodozunk! Mintaképünk nem a nő-képviselők, ügyvédek, követségi attachée-k vagy nő-miniszterek, ámbár ezek előtt is tisztelettel kell meghajolnunk; hanem, mivel a „boldogság a multon épül s az emlékezeten“, tekintetünk visszaszáll Lorántffy Zsuzsannára, Károlyi Zsuzsannára, Bethlen Katára s annyi más erdélyi magyarasszonyra, kik talán ép oly nehéz, vagy még nehezebb viszonyok között éltek, mint mi most e bérces kis hazában s kik mégis halhatatlan nevet tudtak maguknak szerezni, mert megértették koruk kivánalmait: dolgoztak, elmélkedtek és imádkoztak s az áhitatnak egy egy csendes órája után letörölték gyöngéden a szenvedők könnyeit. Mi is ezt akarjuk tenni, erre oktatott bennünket évek hosszu során át a Dávid Ferenc Egylet. Tanitását nem feledtük el s ép ezért vagyunk hálával eltelve iránta ma, midőn fennállásának 40 éves évfordulóját ünnepli s ugy tekintünk fel hozzá, mint tanitómesterünkre.

Isten áldását kérjük további munkájára s egyben igérjük, hogy a kolozsvári Unitárius Nők Szövetsége segitő társa lesz áldásos, buzgó törekvéseiben.

Bodor Ferenc a székelyek nevében.

A 40 éves Dávid Ferenc Egyletet üdvözlöm én is: nagy tisztelettel, mélységes szeretettel. Üdvözlöm én a most tőlünk távollevő, az unitárius egyház testét, törzsét alkotó székely-magyar nép nevében, ki velük érzésben, gondolkozásban, lélekben és testben egy vagyok. Azoknak nevében szóljon az üdvözlet, kik leszármazottjai az 1500 éves, vészben, viharban, jó és balsorsban összeforrott ősöknek. Akik azóta mindig Istenbe vetett hittel lakják a szelid völgyeket, sziklás bérceket, akik fekete kenyeret termő, véres verejtékkel öntözött barázdáikat fel nem cserélnék széles e világnak semmilyen Kanaánjával.

Azoknak nevében szólok én s mondok üdvözletet, kik őseink nyomdokain hiven járva: negyedfélszázadot meghaladó ideje követői s tanult gyermekei által fennen hirdetői a hitünk szerint legtisztább és legfelemelőbb istenhitnek.

Kit illet üdvözletünk?

Az üdvözlet az unitáriusok egy szükebb körének: Dávid Ferenc Egyesületének szól. Egy társaságnak benn az egyházban, mely egy zászlót lobogtat előttünk, melyre e sokat jelentő szavak vannak felirva: Haladás, mivelődés! Egy társaságnak, melynek szándéka dolgozni az egészért, az összesség boldogságáért. Egy társaságnak, mely érzésben, gondolkozásban össze akarja forrasztani az összes unitáriusokat, hogy érezzük testvéri együvétartozóságunkat s közös céljainkért közös erővel küzdjünk.

Az unitárius székely-magyarok közönsége hálás azok iránt,

kik előtte a világosság fáklyáját hordozzák, kik a testvéri s családi boldogság melegét nem hagyják kialudni a szivekben, kik az élet küzdelmei, szenvedései, sanyargatásai között eljöttek s eljönnek ma is miközénk s azt mondták, azt mondják nekünk: ne féljetek! nem vagytok magatokra hagyatva, testvérek vagyunk s Isten gyermekei!

Tisztelet, elismerés, hála adassék mindenkitől, kinek az egyház sorsa szivén van ezen egyesületnek, mert a D. F. E. táplálja a gyökeret, gondozza a törzset, hogy hajtson, virágozzék és teremjen jó gyümölcsöt az egyház áldásfája.

S mi, akik egyszerü észszel, de szerető szivvel állunk egyházunk oldalán, arra kérjük a D. F. E. vezetőségét, kiket e szép ünnepnapon talán teljes számmal van szerencsém üdvözölni, köszönteni, hogy vezessenek tovább minket a negyven éve taposott uton, mindnyájunkat átölelve, emeljenek fel érzésben, gondolkozásban a Dávid Ferenc által kijelölt magaslatra.

Ujból mondom: *mindnyájunkat!*

Mindnyájunkat, hogy erősek legyünk, hogy ne maradjon el senki tőlünk, akik az ősi hitnek leszármazottjai vagyunk! Mindnyájunkat, hogy végül is ne legyen szükség D. F. E.-re, hogy mindnyájan egyformán lehessünk munkásai a magunk és mások boldogságának, Isten országa eljövetelének.

Hiszem, hogy a cél ez!

Hiszem, hogy ha erősen akarjuk, a célt elérjük. Mert ha a célt nem munkáljuk egyforma lelkesedéssel, hiábavaló a küzdelem.

Jó reménységgel üdvözlöm a jók társaságát, a D. F. E.-et, éljen sokáig s munkálkodjanak eredményesen a nagylelkü vezetők, Isten által segitve, szivemből kivánom!

Az ifjuság is részt vesz.

A D. F. E. kolozsvári ifjusági körének megbizásából üdvözlöm anyaegyesületünket, negyven éves fennállását ünneplő eme diszközgyülésén. S midőn ezt teszem, ama jóleső és megnyugtató érzésünknek is kifejezést kivánok adni, mely eltölt bennünket akkor, midőn látjuk, hogy a mi ifjusági körünk felett egy ily szép multra visszatekintő, oly sok lankadatlan munkaerőt magában egyesitő s Magyar Unitárius Egyházunk előmenetelét hiven szolgáló egyesület áll, multjával és munkásságával mintegy példányképül szolgálva ifjuságunknak. Jóleső és megnyugtató ennek a tudata azért, mert ugy látjuk, hogy amig szószékeink mellett a vallás bensőségessé tevését s a gyakorlati életbe való átvitelét oly erők munkálják, mint aminőket a D. F. E. egyesit magában, mindaddig egy Istent valló Unitárius Egyházunk haladni, gyarapodni és erősödni fog; amiért tehát a D. F. E. fennmaradását nemes céljának szolgálására, ifju lelkünk egész melegével kivánjuk.

Kivánjuk ezt különösen azért is, mert amennyire a D. F. E. történetét és egyházunk életében való szerepét megismerhettük, ugy találtuk, hogy ez egyesület életbe lépésével vett nagyobb lendületet

egyházunkban az egyházi élet bensőségessé tevésére s az egyház tagjaiból hitükhöz hiven ragaszkodó, öntudatos unitárius egyéniségek nevelésére irányuló törekvés. Ennek a törekvésnek a megvalósitása s minél szélesebb körre való kiterjesztése hozta létre a D. F. E. keretében az „Ifjusági kör" megalakulását. Ezzel a ténnyel a középiskolát végzett, ipari, kereskedelmi, vagy más pályákra lépett ifjak, kik az egyház felügyelete és vallásos nevelése alól — ugyszólva — kiestek, ismét belevonattak abba a körbe, melyben valláserkölcsi nevelésüket, önképzésüket tovább folytathatják s megismerhetik azokat a kötelességeket, melyek a ma nehéz napjaiban, a Magyar Unitárius Egyház ifjuságának vállaira nehezednek. Ezen kötelességek megismerésére és azok teljesitésére irányuló erős elhatározással kezdette meg ifjusági körünk ez évi müködését. Érezzük, hogy napjaink sulyos kötelességeket rónak reánk unitárius ifjuságra is s mi eme kötelességeknek ifju szivünk egész melegével, lelkesedésével és erejével kivánunk megfelelni. Most tehát ifjusági körünk üdvözletét mégegyszer megismételve kivánom, hogy anyaegyesületünk munkásságán, valamint a mi törekvéseinken legyen Isten áldása.

Lőrinczy Géza,
a D. F. E. Ifjusági körének elnöke.

Üdvözlet Debreczenből.

A Dávid Ferenc Egylet megalakulása 40 éves fordulójának megünneplésében kicsiny leányegyházunk is részt kiván venni. Sajnos, a viszonyok mostohasága nem engedi meg, hogy azon személyesen képviseltethessük magunkat. Ez uton küldjük tehát üdvözletünket és azon jó kivánatainkat, hogy ahhoz az ideális kulturmunkásághoz, amelyet az egylet a valláserkölcsi oktatás, nevelés és az unitárius szellem megerősitése, fejlesztése terén eddig nehéz viszonyok közt kifejtett, adja meg a jóságos Isten jövőre is azt az erőt és kitartást, amely megtermi áldásos gyümölcseit. Egyben azon forró óhajunknak adunk kifejezést, hogy a legközelebbi jubiláris idopontban még fokozottabb, örvendetesebb ünneplésben vehessünk részt. Debrecen, 1924. évi november hó 2-án. Atyafiságos üdvözlettel *Lőfi Jenő* egyházi gondnok.

Üdvözlet Angliából

dr. Boros György kezéhez.

Igen kedves barátom!

Milyen boldog lettem volna, ha lehetséges lett volna részt vennem a Dávid Ferenc-Egylet 40 éves jubileumán, melynek megalapitásában Ön olyan nagy szerepet vitt s amely annyi hasznos szolgálatot tett az unitárius egyházban Magyarországon. A nagy távolság miatt ilyesmire még gondolnom se lehet. Hogy vajjon még egyszer meglátogathatom-e az Önök országát, melynek sorsa engemet oly mélyen érdekelt, mióta megtanultam Öntől akadémiai éveinkben ez ország történelmét, az előttem majdnem teljesen lehetetlen, de

lélekben mindig Önökkel voltam nehéz és soknemü szenvedéseik között. Biztosithatom, hogy az én lelkem egész életemben egybelesz kapcsolva hazám és az önök hazája sorsával.

Kérem fejezze ki a társulat előtt legmelegebb rokonszenvemet és legjobb kivánataimat.

Kérem fejezze ki és fogadja el legszivélyesebb üdvözletemet erdélyi barátaim és az unitáriusok iránt.

Értesitem, hogy a mult éjjel ünnepeltük Miss Tagart hasznos 88 évét, midőn egy szép köszönő iratot nyujtottak át neki, melyen 600 névnél több volt, közöttük sok erdélyi is.

Én üdvözöltem az ünnepeltet, én mondottam el, mióta van benső viszonyban Erdélylyel. Miss Tagart rendkivül meghatóan válaszolt és kifejezte, hogy egész életében Magyarország iránti s különösen az unitáriusok iránti szeretet irányitotta lépteit.

Scarborough. Street Kristof Jakab.

Igy szólt a Mester...

(1924. nov. 8.) A Dávid Ferenc-Egylet negyvenéves jubileumára.

1. „Az én nevembe' ketten avagy hárman
Ha egybegyültök, én is ott vagyok;
Fölöttetek — a néma éjszakában —
Az én keresztem újra fölragyog.
S amit az én nevembe' kértek:
Az én Atyám megadja néktek...“
— Igy szólt a Mester... hangja lágyan zengő;
Minden szava — egy boldogabb jövendő.

2. Igy szólt a Mester! — És a hű tanitvány
Nem ingadozik többé, mint a nád;
Ajkát rajongó, szent beszédre nyitván,
Teremt naponta új, meg új csodát.
Hiába zúg a vész, a tenger:
Azért az úr az igaz ember,
Aki ott jár-kel, rendületlen-bátran,
Habok fölött, a Mester nyomdokában.

3. Oh, ez a lélek járt, mint bujdosó rab
A vérfagyasztó cirkusz fövenyén;
És ez a lélek volt az áldozó pap
A földalatti sirok rejtekén.
És ez a drága házi-oltár,
Ez a szárnyaló, régi zsoltár...

Eleven fáklya Néro udvarában,
És zord keresztes harcok viharában.

4. Mint a futótűz, szertecsapkod lángja
A bús avarba' — csapkod szerteszét;
És meg sem áll nagy, hősi haragjába',
Mignem felölti újra ős mezét...
A régi köntöst — annak mását —
Az igazi Krisztus palástját,
Amely örökkön egy darabból állott...
S a hamvakon derit egy új világot.

5. Az új világban Isten és az ember
Egymást megérti: egy az ég s a föld;
És áradozza boldog érzelemmel,
Hogy régi vágya mind, de mind betölt.
—„*Ecce sacerdos magnus*"... hangzik,
S a lélekben is átviharzik
Egy glóriás név, neve Dávidunknak,
Mi diadalmas, szép apostolunknak.

6. Jött... És nyomán jövendő századoknak
Barázdáiba hullt a drága szem;
Arany vetési sarjadó magoknak
Ott szunnyadának lelke mélyiben.
„Jött — látott — győzött..." mint a Krisztus,
A koronája — tamariskus,
És Golgothája — magas Déva vára...
Áll és figyel: virrad-e valahára!?

7. Ti voltatok a siratói, hárman,
Ti: Hit, Remény és örök Szeretet;
De biztatok a nagy feltámadásban,
Amely Husvétra elkövetkezett.
E hit világol sziklasirján:
Lángbetüit az égre szórván...
S agg Simeonnak ifju Messiása,
Im, itt a Gyermek: annak égi mása.

8. Egy emberöltő volt a gondozója:
Gazdag-szegény, kicsiny s nagy egyaránt.
Egész világon leng a lobogója,
Mert üdvöt ád és „igaz tudományt".
— Világtalannak szemefénye,
A haldoklónak hív reménye,
Maradj velünk! — És hordj bár szörnyü gondot:
El ne felejtsd, amit a Mester mondott.

* * *

9. „Az én nevembe' ketten avagy hárman
Ha egybegyültök, én is ott vagyok;
Fölöttetek a néma éjszakában —
Az én keresztem újra fölragyog.
S amit az én nevembe' kértek:
Az én Atyám megadja néktek..."
— Imigy a Mester... hangja már esengő;
Minden szava — egy szebb, egy boldogabb jövendő.

Józan Miklós.

Az UIT. üdvözlete.

Az UIT. is értesült arról, hogy testvére a D. F. Egylet 40 éves jubiláris közgyülését tartja s most, midőn a családi legbensőbb üdvözlések végéhez értünk, a testvér, az UIT is jelentkezik. Negyven év — a munkamezőt tekintve — egy életkor a fizikai személyre vonatkozólag. De az erkölcsi testületek szempontjából is legalább egy mértföldjelző. Bár a céltudatos munkamező terén nincs megállás, mégis a mértföldjelzőnél szokásos egy pillanatig megpihenni. Ha e tünő pillanatnak fele a már megtett utra tekint is vissza, a másik fél már a kitüzött cél, a még hátralevő feladatokat kutatja. A D. F. E. célja közös az UIT-éval. Mindketten az önérzetes és öntudatos unitárizmust kivánják megteremteni. A közös cél vállvetett munkát kíván s mi e cél elérésére hangoztatjuk és mindenkoron hangoztattuk testvéries együttmunkálási készségünket. Az UIT. szivesen üdvözli a mértföldjelzőnél a D. F. E.-tet, s további céltudatos munkájához egy Istenünk segedelmét és áldását kivánja.

Ima a D. F. Egylet 40 éves jubileumára.

Egyedül való igaz Isten, az Urjézus által mennyei Atyánk! Szent imádással vesszük ajkainkra nevedet e szentemlékü napon, midőn nagynevü vallásalapitónk nevéhez füződő egyesületi életünk 40 éves pályafutásának örömnapján ünnepszentelésre egybegyülhes-

sünk, hogy szivünk összedobbanó hálaérzetével s lelkünk tégedmagasztaló ömlengésével mondjuk el énekünk szavát: *Dicsőitünk és tisztelünk örök Isten tégedet! Halld meg lelkünk imádását és szivünk hálaadását, mellyel áldjuk nevedet!*

Egyesületi étetünk e határkövénél visszaszáll lelkünk az emlékezés szárnyain századok történetére, hitünk alapitásának kezdetére s ott is mindenütt látva és tapasztalva végtelen jóságodat és gondviselésedet, érezve soha el nem fogyó szeretetedet, leborulunk előtted oh mindenütt jelenvaló Lélek, hogy áldozzunk neked szeretet Istenének, minden valóságok bölcs alkotójának és minden emberek édesatyjának! Hiszen te oh nagy Isten, mikor az embert lelkiéletre is elhivtad, gondoskodtál a tudás és hit vágyaiban a lelki eledel megszerzésének eszközeiről is, aztán gondoskodtál, hogy profétáid a népek lelkivezérei legyenek és végre elküldötted a te szent fiadat a népek lelki tanitójának és az igaz békesség fejedelmének, aki szeretettel jelentette ki önmagáról: *Én vagyok az ut és élet!*

Es oh édes Atyánk! az üdvözitő szózat keresztény hitet támasztott és a népek sokan követték tanitásait s édesatyai voltodban testvériségre hivatva jobb jövendő felé áhitozónak nem is sejtve, hogy az emberi gyarlóság túlbuzgalma helyet keres a kereszténységben az emberimádás kultuszának is, aminek folytán századok során egyenetlenség támadott a hitigazságok keresői között, melynek következése lett a reformáció. Te adtál jó Atyánk akkor is lelkes védőket, hithü bajnokokat és küzdelemre kész apostolokat, hogy a reformáció nagy küzdelmében a jézusi hit tisztaságának őrei legyenek s az igaz tudomány fegyverével a keresztény tanok megoltalmazásáért hiven küzdjenek és a jézusi szeretet terjesztésében buzgó lélekkel apostolkodjanak.

Örökjóságu szent Atyánk! Gondviselésedből nekünk is volt egy ilyen hitvédő apostolunk, nekünk is volt vallásalapitó bajnokunk, akinek neve alatt egyesülve most örömünnepet szentelünk. Mivel fizessünk neked azon végtelen szeretetedért, hogy őtet nekünk adtad volt s általa elhivtál minket a te örökegységednek imádására, a lelkiismeret szabadságának hirdetésére s az emberjézus hamisitatlan tanainak követésére?! Szivünk oltárán ég az áldozat tüze, lelkünk hálája élesztgeti azt és mi leborulva magasztalunk egy örök Isten tégedet!

Engedd jó Istenünk, hogy imádásunk közben emlékezzünk a hitujitásnak szelid lelkü, tántorithatatlan bajnokára, aki határt nemismerő lelkesedésével, óriási küzdelmi bátorságával s a tisztaht világosságáért rajongó alapos hitvitáival olyan irányba terelte a reformáció nagy mozgalmait, hogy ma, ha sok szenvedés és üldöztetés árán is bátran vallhatjuk és vallják még sok ezeren velünk, hogy: *Nincsen több Isten, hanem csak egy! az ő szentfia az emberjézus pedig a mi tanitómesterünk!*

Légy áldott jó Atyánk, hogy hitünk nagy apostolát küzdelmes pályafutásán diadalomra segitetted volt, ha élete árán is s benne és

általa nekünk is példát mutattál hitünk védelmére, a szent és igaz élet gyakorlására, a melynek folyományaként az utána következő századok mindig szülték a szentpélda utain járó hithü bajnokokat, áldozó erényekben gazdag lelkeket, akik minden áldozatra kész nemes lelkesedéssel nyujtottak védokart üldözött sorsunk hullámverései között s rajongó szeretettel ápolták az összetartás erős oltalmát, hogy szentörökségül nyert hitünk fennmaradjon s megtartassék a jövendőség számára.

Gondviselésed őrködött oh szent Atyánk százados küzdelmeink felett s időről-időre te adtál mindig bölcs vezéreket, a hitben erős lelkeket, akik nagynevü hitalapitónk eszméje mellett hiven kitartottak s az ő erős kezéből kiütött lobogót hordozták tovább s bátor lélekkel vezérelték a megmaradt kicsiny sereget a fejlődés, haladás utján tovább tovább.

Mi is e kicsiny seregből valók vagyunk jó Atyánk! Mi vettük át azt a szent örökséget reményeivel és küzdelmeivel együtt s midőn 40 évi egyleti munkásságunkra visszatekintve örömünnepet szentelünk, szent segedelmedért köszönő hálát rebegnek ajkaink, valamint azt is neked köszönjük, hogy ez időben is adtál és küldöttél lelkes vezéreket, önzetlen szeretettel munkálkodó férfiakat és nőket, kik Istent imádva s embert szeretve közös egyetértéssel és jóakarattal vették magokra a nehéz munkaterhet, amely a dicső elődök nagy örökségében rájok hagyatott.

Elhunyt jó vezéreink sirhalmára a hálás elismerés koszoruját tesszük le s életben levő és lelkes munkában most is lankadatlan buzgósággal fáradozó vezéreink nemes munkájára továbbra is kérjük áldó és segitő kegyelmedet jó Atyánk! Egyletünk minden rendü tagjaira kérjük gondviselésedet s az összetartó szeretet jóra serkentő lelkesedésével töltsd be a sziveket s biztassad lelkeinket egy jobb jövendő reményeivel! Áldd meg jó Atyánk ünnepszentelésünket lelki örömmel és segits minket arra, hogy hitalapitónk szelleme legyen vezérünk vallásos életünk utaiban és cselekedeteiben, hogy a tőle nyert szent örökséget őrizzük drága kincs gyanánt, amely buzditson és lelkesitsen honfi erényekre és szent vallásunk iránti hiv szeretetre! Áldd meg jó Istenünk az egész kereszténységet s benne a mi anyaszentegyházunkat is és az egymás között élő testvérfelekezetek életére terjeszd ki szerető és áldó gondviselésedet s add rájok a te szent békességedet! Tarts meg mindnyájunkat abban a szent hitben, hogy: *Te voltál és te vagy erős Isten és te megmaradsz minden időben.* Amen.

Kisgyörgy Sándor.

Felhivom kedves kartársaimat, kik előreláthatólag a küldött *naptárokat mind* értékesiteni nem tudják, minél hamarább, de december 15-ig föltétlenül a *fölös mennyiséget* hozzám küldjék vissza, hogy azon egyházközségekbe küldhessem, amelyekben még értékesiteni tudják. Örvendetes dolog, hogy több egyházközség naptárt kér és vár s jelenleg nekem egyetlen egy van 3000-ből. Ujévben naptárt nem fogadunk vissza! *Báró József* szerkesztő.

NŐK VILÁGA.

Értekezletet tartottak

kolozsvári és vidéki nőtestvéreink. Kedves volt, szép és értékes. Első ölelkezése volt a kolozsváriaknak a vidékről bejött munkásokkal.

Az értekezletet dr. Boros Györgyné következő lelkes és lelkesitő üdvözlettel nyitotta meg:

Tisztelt hölgyeim, kedves testvéreim!

Rendkivül boldoggá tesz, hogy ily szép számmal gyültünk össze. A mai szomoru világban kétszeresen felemelő és bátoritó érzés, ha látjuk és tudjuk, hogy mindnyájan eggyek vagyunk lélekben, összetartásban és szeretetben. És pedig nemcsak ezen országrészben, melyet kénytelenek vagyunk a hazánknak nevezni, hanem messze tengereken túl is rokonérzéssel és szeretettel gondolnak reánk. A jubiláló D. F. E.-nek egyik legnagyobb és legszebb eredménye, hogy módot és alkalmat nyujtott a Nők szöv.-nek a megalakulására. Most már Isten segedelmével a legtöbb városban és faluban, hol unitáriusok vannak, megalakult a Nők szövetsége. Hogy munkánk eredményes is legyen, az teljesen magunktól függ. Igyekezzünk szeretett, sokat szenvedő unitáriusságunknak valláserkölcsi szempontból mindenben segitségére lenni. Szegényeinket, betegeinket és azokat, kiknek bármiféle támogatásra szükségük van, vegyük mégjobban pártfogásunkba. Ne engedjünk magunk közt felmerülni semmi rossz érzést, kicsinyességet, hanem mindig a kitüzött magasztos cél lebegjen előttünk: imádott vallásunknak minden téren való megbecsülése és terjedése, egyházunknak megtartása és felvirágzása. Ujból is üdvözlöm összegyült unitárius testvéreinket. És felkérem a titkárt, hogy kissé ismertesse a kolozsvári Nők szöv.-nek ez évi munkásságát. Azután remélem lesz egy kis eszmecserénk. Különösen szeretném hallani vidéki testvéreinknek észrevételeit vagy inditványait.

Üdvözlet Homoródalmásról.

Mélyen Tisztelt Közgyülés!

Ez ünnepélyes alkalommal lélekben a vidéki Nőegyletek is jelen vannak s azoknak egyszerü tagjai e negyven éves jubileummal is igazolva látják azon meggyőződésüket, hogy az igaz, önzetlen munkának eredménye el nem maradhat.

Ha visszagondolunk a 40 év előtti kezdetre a lelkes kezdeményezőkre és a megértő munkatársakra, látjuk, hogy szeretett egyházunkért s vallásunkért lelkesedtek, de nem gondolták akkor — óh, hogy is gondolhatták volna — hogy 40 év elteltével olyan nagy szüksége lesz egyházunknak egy igazi összekötő kapocsra központ és vidék között, mint amilyen most a D. F. Egylet.

Legyenek áldottak a kezdeményezők, legyenek áldottak a jelenlegi vezetők és álljon az Egyesület az idők viszontagságai között mind jobban megszilárdult alapokon, mert, míg az áll, addig mindig lesznek magyar unitáriusok mindenfelé.

A homoródalmási „Nőegylet“ nevében:

H.-almás, 1924. nov. 2-án.

Ajtay Jánosné
elnök.

Barráné Gvörffy Polixénia
jegyző-titkár.

Péterfyné T. Irén
alelnök.

Meghivó. A kolozsvári „Unitárius Nőkszövetsége“ f. évi december 2, 1925 január 6, február 3, március 3 és április 7. napjain délután 5 órai kezdettel házias jellegü „Kötőkét“ rendez az unitárius kollégium zenetermében (II. emelet). A szövetség szivesen lát minden unitárius asszonyt és leányt kézimunkával: szórakoztató és komoly irányu müsorról gondoskodunk. Célunk a szeretet, összetartás ápolása által a közjónak munkálása. Más vallásu vendégeket is szivesen látunk. — Egyben értesitjük az igen tisztelt Cimet, hogy ugyancsak az „Unitárius Nőkszövetsége“ unitárius gyermekeink részére f. évi december hó 21-én (vasárnap) délután 4 órakor az unitárius collégium tornatermében Karácsonyfa-ünnepélyt rendez, melyre minden unitárius szülőt és gyermeket szivesen lát és elvár. A választmány nevében hitrokoni szeretettel: Cluj-Kolozsvár, 1924. Dr. Boros Györgyné, ügyv. alelnök. Ürmösi Károlyné, főtitkár.

Emlékezés, buzdítás.

Egészen a hatása alatt állok még annak a felemelő hangulatnak, mely a D. F. Egylet 40 éves jubileumán a sziveket fogva tartotta. Mintha láttuk volna, hogy az érzelmek találkoznak és egybeforrnak, a lelkek kigyulnak s egy szép mult fénylő világa mellett biztatólag uj munkára indulnak.

E hatás alatt egy pillanatra emlékezni szeretnék s buzditva szólni unitárius testvéreimhez.

Amikor a mult században az egyházi és vallásos elnyomatás ereje enyhült s a hitigazság szelleme megérintette a hosszu idón át semmittevésre kárhoztatott lelkeket, az erdélyi magyar unitárius egyház is, Phőnix madár módjára, poraiból elevenedni kezdett. Amikor pedig a külföldön s az egykori Magyarországon is a szabadelvü vallásos gondolkozás erőre kapott, az erdélyi unitárizmus is érezte, hogy veszteg nem maradhat. Hozzáfogott a szervezéshez s egyleti élet és néplap utján igyekezett közelebb hozni a hiveket az egyházhoz.

A ma már Isten különös kegyelméből pátriárka korba jutott Ferencz József püspökünk és mások által felébresztett hangulatot közel félszázad előtt az éppen ezidőtájban Londonból hazaérkezett Dr. Boros György ifju theol. tanár megpróbálta az egyház javára s

az unitárius hit erősítésére használni. Lelkes és kitartó munkája nyomán nagynevü unitáriusok segítségével és vezetése mellett 1884-ben megalakitja a *Dávid Ferenc Egyletet* s megteremti azt a lapot, mely *Unitárius Közlöny* cimmel ezerek házába viszi az unitárius eszmét és hireket. Az egylet és lapja eléggé nem méltányolható missziói munkát fejt ki az erdélyi unitárizmus érdekében. Az értelmesebb embereket, az ifjuságot és a nőket tömöriti, az egyházias életet vonzóbbá teszi, az érdemet méltányolja, a hiányokat pótolni igyekszik. Az egylet a felekezetiességen felül emelkedik s felolvasó asztala találkozó helye lesz a szellemi élet szabadelvü munkásainak. Része van abban, hogy az erdélyi unitárizmus angol és amerikai hitrokonainkkal szorosabb kapcsolatba jutott. A Dávid Ferenc Egylet vidéki szervezete ma már a legtöbb egyházközségben él valamelyes formában s az Unitárius Közlöny népünk várva várt és nélkülözhetetlen olvasmánya.

Tiszteletünk és köszönetünk egész nagyságát érdemlik, kik a munkában elöl jártak s annyi akadály között sem csüggedtek.

De vajjon ilyen nagyarányu és sok érdekre tekintő munkásság előtt tudunk-e őszintén méltányló elismeréssel meghajolni? Érezzük-e, hogy némi kárpótlásként mindnyájunk erejére, támogatására, buzditására és tevékenységére van szükség, ha 40 év kitartó munkájának eredményét tovább vinni és növelni akarjuk?

Ah mert milyen szomoru lenne, ha épp a mai időkben nemesebb ösztönzés helyett a megelégedés puhitó nyugalma csökkentené erőnket; ha anyagi gondot és szükkeblüség csüggesztő ereje gyöngitené a hitünkhöz és egyházunkhoz ragaszkodás érzetét! Milyen lesujtó lenne a hitigazság érvényesülésére és az egész unitárizmus jövőjére, ha e gyötreimeket termő időszakban nem hitünkből, megszervezett életünkből, eszméink örök igazságából meritenők azt a hittartó erőt, mely egyedül tehet minket elődeink méltó örököseivé s unitárius egyházunk keretei között a tiszta és igaz hit reményteljes harcosaivá?!

Azért azt szeretnők, ha a 40 éves mult fokozott munkára, fokozott érdeklődésre és támogatásra ösztönözne minket. Azt szeretnők, hogy ne legyen egyházközség, melyben a Dávid Ferenc Egylet munkássága talaját és kereteit meg nem találja. Ne legyen unitárius ház, melyben az Unitárius Közlönyt nem olvassák. Ne legyen unitárius ember, aki szép hitünkért és küzdő egyházunkért szivesen ne tenne és ne áldozna.

Tegyük a szivünkre kezünket s ne feledjük, hogy egyházunk jövője és az unitárizmus előhaladása ma tőlünk függ. De értsük meg azt is, hogy az előhaladást és megerősödést nem annyira a nagyhangu és nagy vonalakban kidomborodó munka biztositja, mely többnyire felületes, hanem a hitigazság megismerése s ennek érdekében önmagunknak az egyházi és vallásos életbe való beleélgozása, a részletekben való elmerülés, kis eredményeknek is komoly megbecsülése.

Ha a 40 éves jubileum nemcsak hangulatot keltett, hanem ilyen-

szerü elgondolásra is inditott, akkor remélhetjük, hogy a Dávid Ferenc Egylet és az Unitárius Közlöny még nagyobb munkát fog végezni a jövőben, mint végzett a multban. *Kovács Lajos.*

1924

A D. F. E. uj örökös alapitói a 40. év jubileuma alkalmából 500 Leuval:

1. Ürmösi Károly esp. Kolozsvár. 2. Weress Béla lelkész Petrozsény. 3. Unitárius egyházközség Petrozsény. 4. Balázs András Derzs. 5. Ürmösi József H.-szentpál. 6. Kisgyörgy Sándor Vargyas. 7. Kisgyörgy Sándorné Vargyas. 8. Vass Domokos Kolozsvár. 9. Gálfi Lőrinc Kolozsvár. 10. Fazakas Lajos Ny.-szentmárton. 11. Tana Sámuel min. tanácsos S.-szentgyörgy. 12. Farkas Albertné Boros Irén Szászrégen (550). 13. Weress Jenőné Boros Rózsika Kolozsvár. 14. Gál Mózes lelkész S.-szentkirály, Gál Mózesné lelkész neje S.-szentkirály. 15. Kovács Kálmán Kolozsvár. 16. Szabédi D. F. E. és Nőkszövetsége. 17. Kelemen István lelkész és neje Paál Irén Felsőrákos. 18. Kovács Margit Székelykeresztur. 19. Pap Mózes Székelykeresztur. 20. Gálfalvi Samu Székelykeresztur. 21. Gálfi András lelkész Szt.-Mihályfalva. 22. Biró István lelkész. 23. Szász Dénes lelkész. 24. Báró József városfalvi lelkész. 25. Árkosi Tamás lelkész és neje Bedő Gizella. 26. Pataki András lelkész. 27. Türkösi Sámuel nyug. p. ü. főbiztos (600). 28. Brassói unitár. Nőegylet. 29. Kelemen György. 30. Dr. Kiss Elek és neje. 31. Keresztesi Dénes lelkész. 32. Sükösd Farkas. 33. Sükösd Farkasné Vaska Vilma (1000). 34. Toók Mózes és neje. 35. Fazakas József brassói curator. 36. Dr. Hintz Györgyné Boros Ella. 37. Nagyajtai D. F. Egylet. 38. Pál Ferenc és neje. 39. Dr. Lukácsy József. 40. Raffai András. 41. Lőrinczy Dénes lupény-vulkáni lelkész. 42. Dr. Vajda Béla bankigazgató Dicsőszentmárton. 43. Bekő Mihály egyhtanácsos Okländ. 44. Katona Ferenc esperes Martonos. 45. Tanka Béla. 46. Ádámossy Gábor Kövend. 47. Orbok Gyula lelkész Csóktalva. 75-ik helyre Hadházi Béla táblai irodaigazgató. 99. Zoltán Atilla. 100. Zoltán Sándor. 101. Hadházi Sándor. 102 Vass Domokosné.

Régebbi örökös alapitó tagok:

Brassai Sámuel 400 K. Dr. Boros György 500 L. Dr. Boros Györgyné 500. Özv. Benczur Gyuláné Ürmössy B. Piroska 930 L. Özv. Csongvay Lajosné 500 L. Alsójárai D. F. Egylet 200 L. Derzsi D. F. Ifjusági Egylet 200 L. Deák Miklós és neje 550 L. Fazakas József Brassó 500 L. Gálfi Lőrincné 500 L. Br. P. Horváth Kálmán 1000 L. Jakab Gézáné Emléke 350 L. K. Nagy István Emléke 225 L. Kereszturköri D. F. Egylet 1000 L. Kahlfürst Imre 1040 L. Lőrinczy Pál Emléke 200 L. Marosi Gergelyné Emléke 500 L. Dr. Mikó Lőrincné 200 L. Székely László 150 L. Dr. Szentiványi József 500 L. Solymossyné Raffay Irma Emléke 150 L. Sükösd

Farkas 500 L. Telmann Béla 500 L. Unitárius Egyházközség Székelyszentmihály 500 L. Varga Márton 500 L. Várfalvi D. F. Ifjusági Egylet 150 L. Veress Gyula Emlékére 500 L.

Lelkészeink jó példával járnak elöl máris, de remélni merjük, hogy száznál többen fognak sorakozni. Az lesz igazán impozáns bizonyitéka a mai lelkészkar öntudatos munkaakarásának.

Sokan megértették, hogy a D. F. E.-ért áldozni kell nemcsak szóval, hanem tettel is. A névsor tanuskodik. Bekő Mihály főtanácsos aa a diszgyülés alkalmával gondolt arra, hogy jelentkezzék, s azután lelkésze Pál Ferenc esperes után felvétette magát a diszes listába. K lömben Bekő aa az Unitárius Közlönynek egyik legrégibb olvasója.

Jubiláris estélyünk fejezte be a 40 év ünnepét. A tornacsarnok meg volt telve városi és vidéki barátainkkal. A műsort Pálffy Márton tanár nyitotta meg szellemes verses prologussával, melyet a Vasárnapi Ujság bemutatott a nagy közönségnek. Női énekkarunk meghódit tta a hallgatóságot nagyon szabatos szép énekeivel, Lakatos István Imre ur hegedü ét mindig hallgatnók, Pap Domokosné meglepett iskolázott, erős szép hangjával, Ütő Mária már ismeretes előttünk elsőrendü zongoratudásával. A hallgatóság és az egylet köszönete, hálája és az a tudat jutalmazza meg becses munkájukat, hogy a nagy ünnepre föltették a koszorut.

Alapszabályaink megerősitését — jogtanácsosunk értesülése szerint — az állam egyszerüen tudomásul veszi ugy, amint az egyházunk főhatósága részéről 1885-ben történt. A Dávid Ferencz-Egylet az unitárius egyház belmissziói föladatainak munkássa egészen az egyház szellemében a vallásos buzgóság és az erkölcsi élet tisztasága érdekében. Ilyen minőségében az állam legjobb támasza, mert „minden ország támasza, talpköve a tiszta erkölcs.“ Egyleteink ezt vegyék tudomásul előre is és joguk érzetében távolitsanak el minden kicsinyes akadályt.

A füst.

A füstöt Amerikában is épp ugy szeretik mint nálunk, de nekik jussuk van hozzá, mert ott van az őshazája a dohánynak. Hanem azért mégis igen bele mentek a füstölésbe, mert amerikai lapunk szerint a folyó év első négy hónapja alatt 2.000,000.000 (olvasd kétezermillió) cigarettát szivtak el, s májusban már ötezermillióra emelkedtek.

Minden pusztitó rossz szokás között a dohányzás a legelterjedtebb. A dohányzók száma ott nem növekedik, de a fogyasztás igen. Ez azt mutatja, hogy a dohányozás szenvedélye mind erősebben uralkodik. Mindenki tudja, hogy nincs szükség rá, hogy költséges, káros, tisztátalan és izléstelen. A nők is használják, talán nehány uri nő is, de kezdetben csak olyanok gyakorolták, akikkel nem lehet

találkozni tisztességes társaságban. Ma is kerülik azok a nők, akik a komoly családi és társadalmi munkában foglalatosok.

Hej, ha a füstre költött pénzt nemes célra lehetne forditni! Az unitárius dohányzók füstbe menő pénzéből 100 tanulót lehetne iskoláztatni, mert hetvenezerből 20.000 dohányos. Egy ember havonként elköltött dohányra átlag 40 leut, — egy iparos munkás azt mondja, hogy cigarettára hetenként elköltött 25 leut, tehát 40 leu nem magas szám — tehát egy évben 480 leut. A huszezer tizenkét hónap alatt kitesz 960.000 leut, vagyis nemcsak száz tanulót, hanem az összes tanárokat is ellehetne látni. Egy tanuló ellátása egy évre 4000 leu, de ha 8000, akkor is 100 tanulót ellehetne látni.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Főtanácsunk november 9—11. napjain oly népes, oly összhangu és magas szinvonalu volt, hogy mindenki megelégedéssel távozott. Az uj főtanácsosok hatalmas számban vonultak be. Gyönyörüség volt látni a faluk szinejavát a padsorokban. Jó hatást tett, hogy már az első gyülésen felszólaltak. Sajnáljuk, hogy lapunk területe nem fogadja be az óhajtott tudósitásokat. Főtanács a Dávid Ferencz Egylet jubileumáról is elismeréssel nyilatkozott s dr. Várady Aurél inditványára szép szavakban méltányolta az egylet elnöke báró Petrichevich-Horváth Kálmán és ügyvezetője dr. Boros György érdemét.

Felszentelt uj papok. Az 1924. évi Egyházi Főtanácson felszentelt uj papok száma nagyobb volt, mint a megelőző években. Felszenteltettek: Dr. Varga Béla teológiai akadémiai tanár, dr. Csiki Gábor missziói lelkész, Kozma Zoltán szökelyszentmiklósi lelkész, Biró Lajos lelkész, Weress Béla petrozsényi lelkész, Kiss Jenő csegezi, Kovács Béla iklandi, Pataki András várfalvi, Fekete Lajos fogarasi, Kozma Béla bethlensztmiklósi, Vincze Lajos komjátszegi, Gál Gyula torockósztgyörgyi, Lőrinczy Dénes lupényvulkáni, Máthé Sándor ujszékelyi, Pálffy Árpád kőrispataki lelkészek, Lőrinczy László, az amerikai magyar egyházak lelkésze, Pál Tamás küküllődombói és Benczédy Ferenc nyárádszentlászlói lelkészek.

Angol és amerikai testvéreink nagy ünnepre készülnek egyházszervezeteik száz éves fennállása ünneplésére. Az a benső viszony, amely számunkra annyi édes és jó gyümölcsöt terem, arra kötelez, hogy készüljünk a testvérek nagy eseményére. Ezt mi egyelőre ugy képzeljük, hogy lelkészeink és tanitóink gondoskodjanak ismertető előadásokról. A D. F. E. a rendelkezésére álló füzetekből, melyek Amerikáról és Angliáról tájékoznak, a meglevő példányból szivesen küldenek. Csak néhány áll rendelkezésre. A Ker. Magvető és az Unitárius Közlöny korábbi köteteiben is található tájékozó.

Sepsiszentkirályban is megszólalt az elnémult harang. Felszentelése folyó évi junius hó 9-én volt. Tartalmas, szivhez és észhez szóló felszentelő beszédet Benedek Gábor kökösi lelkész tartott.

A harang beszerzésének történetét helybeli lelkész ismertette s felolvasta a kegyes adományokat. Ábrányi Diligisiome c. költeményét müvészi érzékkel adta elő Kiss Etelka. Gyöngyösi Károly vezetésével szépen énekelt az ifjusági dalkör. Délután Sükösd Farkas gondnok kertjében Gyöngyösi Károly ig. tanitó vezetésével az ifjusági egylet müsorral kapcsolatos táncmulatságot rendezett, melynek tiszta jövedelme, 2600 leu, az 52.000 leuval beszerzett harang javára forditatott. Igy is még 10.000 leu harang hátralékunk van, de ezt hat lelkes egyh. tag adóslevelen biztositotta. Igy épitik a kicsinyek is lelki slonunkat . . . *G. M.*

Bibliai előadások. A Theol. Akadémia tanárai a D. F. E. Nőszövetségének felkérésére két bibliai előadás tártanak. Bevezető előadást tart Dr. Boros György; az ó-testamentum és az uj-testamentum köréből. Dr. Kiss Elek, illetve Gálfi Lőrinc tartanak 2—2 előadást. Csifó Salamon „A biblia szerepe a kereszténység fejlődésében", Dr. Varga Béla „A biblia szerepe napjainkban" cimen tartanak előadást. Az előadások a kollégium emeleti tanácstermében minden szerdán este $^1/_2$7 órától kezdve fognak megtartatni, az első január 14-én lesz. Az érdekes és tanulságos előadásokra már most felhivjuk olvasóink figyelmét. Reméljük a pontos és rendes látogatást.

Kis- és Nagykede áldozatkészségéről nevezetes unitárius hivei ujabb bizonyitékát adták egyházuk iránti szeretetüknek. Megmaradt, elárvult harangocskájuk mellé a buzgóság egy uj harangot emelt, melynek felszentelése szept. hó 22-én folyt le igen kedves ünnepség keretében. Harangszentelő szónok dr. Kiss Elek teol. akadémiai tanár volt, a tőle megszokott értékes, könnyeket fakasztó beszédével. A harang beszerzéséről beszámolót helybeli lelkész Pap Ferenc tartott Ez alkalommal tartatott meg a szokásos őszi-urvacsora osztás is, melyen Kozma Zoltán szentmiklósi lelk. agendált megkapóan, az ünnepség szellemében. A szép szeptemberi nap sok vendéget csalt ez ünnepségre. Kiemelendőnek tartom Pap Ferenc lelk. és Fazakas Péter énekv. vendégszerető házait, kiknek kedves feleségeik a nagyszámu intelligenciát izletes ebéddel látták el. Ugyszintén a helybeli hivek vendégszeretete és teritett asztala várta a más falukból összejött vendégeket. Most, akiknek szivéből fakadt az áldozat, azoknak szivéhez szól a harang. Bár mindenhol igy lenne!

Kádár Balázs.

Nagyenyeden anyaegyházat alakitottak buzgó hiveink. A hivek száma meglepő nagy. Ifju lelkészük Barabás Miklós, Bedő Dénes, Szentiványi Árpád, dr. Fűzi Sándor és Máthé László személyében kitünő segitőre talált. Ő maga nem kimél semmi fáradságot, hogy a vidéken elszórtan élő unitáriusokat összegyüjtse és bennük a hitbuzgóságot fölébresse. Van okunk remélni, hogy Nagyenyed unitáriussága, mely a XVI. században tündökölt, régi fényénél gyújt uj szövétneket.

A **dézsfalvi** harangszentelésről és a *bethlenszentmiklósi* templomszentelésről lapunk zártakor érkezett tudósitás.

Botfalván a cukorgyárnál az unitáriusok lélekszáma száznál több. Havonkint egyszer a gyári iskolában istentiszteletet és hittantanitást a sepsiszentkirályi lelkész tart. Gondnok Olteánné sz. László Zsuzsánna (vargyasi) lelkes unitárius nő. Látszik, hogy a nagytiszteletü Kisgyörgy bátyánk tanitványa volt, mert Vargyasról magával hozta unitárius lelkét. Most azon fáradozik, hogy a gyárnál levő unitárius nők a D. F. E. örökös alapitóinak névsorát eggyel gazdagitsák. Isten segitse. — Ezuton hivom fel lelkésztársaimat, hogy a botfalvi cukorgyárhoz költözött volt hivektől semminemü egyházi adót ne követeljenek, mert azt egyházi törvényeink alapján alulirotthoz, mint beszolgáló lelkészhez, kell hogy fizessék. *Gaál Mózes* unitárius lelkész.

Az Unitárius Teológiai Akadémia Ifjusági Önképző Köre 1924. november hó 23-án d. e. 11 órakor az unitárius kollégium disztermében Dávid Ferenc halálának emlékére diszgyülést tartott, melyen ifjaink igen szép sikert értek el első püspökünk méltatásában. Megnyitót Lőrinczy Géza önk. elnök tartott. Énekelt a teológiai énekkar. Fülöp Zoltán megrajzolta Dávid Ferenc korát és szerepét. Kővári Jenő szavalta Ürmössy Károlyné Dávid Ferencét. Pusztai Pál remek énekszólóját zongorán kisérte Ütő Mária urleány. Simén Domokos csinos kis novellában magyarázta meg, miért maradt Dávid F. Kolozsvárt. Török Elek értelmes jó szavalónak mutatkozott.

Deák Mózes nyug. énekvezér-tanitó életének 85-ik évében Székelyudvarhelyen f. évi október 31-én elhalt, jó gyermekei és szeretett unokái nagy fájdalmára. Életét és munkaerejét az egyház szolgálatának szentelte. Már 18 éves korában, 1885-ben megkezdi áldásos egyházi munkáját s azt folytatja 42 esztendőn keresztül szerénységgel párosult nagy buzgósággal. Előbb Gyepesen 11 évig, majd Homoródszentpéteren 3 évig és végül Homoródujfaluban 28 esztendeig hordozza odaadással az énekvezér-tanitói teher gyönyörüségét, mignem 42 esztendei szolgálat után 1900-ban nyugalomba vonul. A nagy munka után Isten kegyelméből még 24 évig élvezhette a jól megérdemelt nyugalmat is, melynek esztendeit Karácsonfalván, majd Ujszékelyen és Székelyudvarhelyen töltötte szerető és önfeláldozó gyermekei körében. A gyermeki kegyelet nem sajnálva fáradságot és anyagi áldozatot, a megboldogult kihült testét a karácsonfalvi családi sirkertbe hozatta, hol november 2-án nagy közönség könnyei között adattak át a hamvadó porok az örök enyészetnek. Legyen emlékezete áldott a szerény és becsületes néptanitónak! Bálint Ödön, karácsonfalvi unitárius lelkész.

Kökössy Mihály árvái javára. Az idei Főtanács alkalmával Kökössy Mihály árvái részére Gálfalvi S. igazgató ur megbizásából gyüjtést inditottam be. Dr. Ferenczi Géza 100, dr. Barabásy József 100, Halmágyi János 20, dr. Varga Béla 10, Árkosi Tamás 20, Miklós János tanitó 20 leut adományozott. A begyült összeg 325 leu. Gyüjtőivemnek egyik része elveszett s igy 55 leuval nem tudok elszámolni. Tisztelettel kérem azokat, kik gyüjtőivemre feliratkoztak,

de a fennebb felsoroltak között nincsenek benne, sziveskedjenek egy levelezőlapon a jegyzett összeg nagyságáról engem értesiteni. Cristur, Székelykeresztur, 1924. november 15. *Ütő Lajos* lelkész.

Tóth Vilmos szentábrahámi énekvezért 40 éves szolgálatának évfordulója alkalmával az egyházközség keblitanácsa meleg ünneplésben részesitette. Az érdemes munkást mi is melegen üdvözöljük és további munkásságára erőt és kitartást kivánunk.

Nyugtázás. Az egylet pénztárába szeptember 18-tól november 18-ig tagsági és előfizetői dijat fizettek 1923-ra: Özv. Kiss Aladárné Sövénység; Barra Sándor Homoródalmás; Ürmössy József Brassó; Deák Ferenc Torda; 1924-re fizettek: Kovács Mózes, Kovács Dénes, Bálint Endre Szászrégen; Kardos Ferenc Dicsőszentmárton; Tamás Gábor Homoródszentpál; Izsák Vilmos Brassó; Székely Sándor, Ormai Kálmán Kolozsvár; Esztegár Józsefné Abrudbánya; Incefi Lajos Szászrégen; Özv. Kiss Aladárné Sövénység; Vargyasi D. F. Egylet; Dobay István Székelyudvarhely; Unitárius Egyházközség, Unitárius Lelkészi Hivatal Gyepes; Kovács Károly Marosujvár; Csiki Albert Székelyudvarhely, Barra Sándor Homoródalmás; Id. Tana Sámuel Bölön; József János Bágyon; Özv. Györfi Ferencné Derzs; Ürmössy József, Benedek János, Kádár Sándor Brassó; Kerestély Gézáné Szentábrahám; Kovács Sándor Nagysármás; Deák Ferenc Torda; a kolozsi D. F. Egylet tagjai 1923 jul. 1-től 1924 jun. 30-ig; Csete György, Csete Imre, Csete József, Csete Pál, Gergelyné Kovács Anna, Kovács József asztalos, Kovács Pálne, Kozma István, Kozma Pál, Kerekes Sándor, Kun György, Kun József, Kun Sándor szabó, Kun Pál, Kun József Ádámé, Kun Ádám, Kun Sándor Bálinté, Pilbák István Györgyé, Székely Mihály, Kissné Pap Erzsébet, Kiss Sándor Kolozs; Simonné Biró Anna, Osváth Ferenc, Beres Jenő, Balázs Gyula Apahida: Mera Béla Kara; 1925-re fizettek: Magyarosi László, László Péter Szászrégen; Kozma Miklós Fiátfalva; Fekete Mózes Szentábrahám; Járai Béla Désfalva; Kovács Sándor Nagysármás; Alapitói dijban fizettek: Sükösd Farkasné Vaska Vilma Sepsiszentkirály 1000 L.; Sükösd Farkas Sepsiszentkirály; Tana Sámuel Sepsiszentgyörgy; Took Mózes és neje Nagyajta; Fazakas József Brassó; Raffaj András Abrudkerpenyes; Türkössy Sámuel Kolozsvar; Veress Gyula emlékére Dr. Veress András Abrudbánya; Farkas Albertné, Boros Irén Magyarrégen; Weress Jenőné Boros Rózsika Kolozsvár; Kisgyörgy Sándor és Kisgyörgy Sándorné Vargyas: 500—500 L.; Balázs András Derzs 150 L. (II. részlet) Az egylet céljaira ajándékoztak; Id. Albert Lőrinc Bölön 200 L.; Özv. Kiss Aladárné Sövénység 50 L. Kolozsvár, 1924. nov. 19. *Gálfi Lőrinc* pénztárnok.

Hivatalos közlemények.

XLV. 3380/1924. sz. **Körirat lelkész afiaihoz az egyházi könyöradományok gyüjtéséről.** A népjóléti miniszterium az egyházi könyöradományok gyüjtését 1924. évi szept. hó 1-től kezdődően az eddigitől eltérő módon rendezte; többek közt az engedélyezést a püspökség jogkörébe utalta, a gyüjtőkönyvek mintáját és az állami ellenőrzés módját megállapitotta. Jövőben tehát azok az egyházközségek, melyek ily gyüjtést óhajtanak eszközölni, forduljanak mindenekelőtt felvilágositásért az E. K. Tanácshoz. Kolozsvárt, 1924. évi november hó 26-án. Ferencz József, unitárius püspök.

XLVI. 3388/1924. sz. **Körirat lelkész afiaihoz az 1834. év előtt épült templomok müemlékké nyilvánitása tárgyában.** Az 1919: VI. t.-c. értelmében leendő végleges megállapitá-

sáig és a müemlékek leltárában való közlésig ideiglenes müemlékeknek osztályoztattak az összes 1834-ig épitett templomok összes kincseikkel együtt. Az ilyen templomok a müemlékek erdélyi osztályának jóváhagyása nélkül le nem rombolhatók és kijavitásuk, ujraépitésük sem történhet meg ezen jóváhagyás nélkül; aminek kieszközlése végett a jövőben még a munkálatok megkezdése előtt a megfelelő kérés a tervek és költségvetés továbbitás végett felterjesztendők E. K. Tanácshoz. Kolozsvárt, 1924. évi november hó 26-án. Ferencz József, unitárius püspök.

XLVII. 3366/1924 sz. **Körirat lelkész és énekvezér afiaihoz az uj énekeskönyv bevezetése tárgyában.** Az uj énekeskönyv példányai mind elkészültek és az egyházi pénztári hivatalban darabonként 50 leuért bekötve kaphatók vagy a pénz beszolgáltatása mellett postai elküldéssel is megrendelhetők. A tetemes nyomdai költségek miatt sajnálatunkra az előzetesen megrendelőknek sem árusithatjuk csekélyebb összegért. E. K. Tanács a legközelebbi ülésen fog határozni az uj énekeskönyv *kizárólagos* használatának kezdőidejéről. Addig is meghagyom, hogy énekvezér afiai haladéktalanul kezdjék meg az énektanitást az uj könyv alapján az ifjuságnak és a felnőtteknek egyaránt. Az uj énekeskönyvre és énektanitásra lelkész afiai a szószékből hivják fel a hivek figyelmét s mindezen meghagyások teljesitését dec. 15-ig E. K. Tanácshoz jelentsék. Kolozsvárt, 1924. évi November hó 27-én. Ferencz József unitárius püspök.

XLVIII. Emlékeztető az Unitárius Közlönyben meg nem jelent novemberi köriratokról: 1206/1924. Körirat lelkész, kántor, tanitó afiaihoz, nevelésügyi bizottságokhoz és főgimn. igazgatóságokhoz a Patakfalvy Zsigmond afia javaslataival kapcsolatban elrendelt belmissziói mukálatokról. — 2433/1924. Körirat lelkész afiaihoz az egyházközségi választók névjegyzékének évenkénti elkészitése, kihirdetése és felterjesztése tárgyában. — 2434/1924. Körirat lelkész afiaihoz az egyházközségnek a köri közgyülésre küldendő képviselő megválasztása és megbizó levele tárgyában. — 3350/1924. Körirat lelkész afiaihoz, iskolaszékekhez, főgimn. igazgatóságokhoz a másvallásu tanulóknak a felekezeti iskolába felvételéről intézkedő ujabb miniszteri rendeletről. Iskolaszékek a másvallásu tanulók névsorát dec. 10-ig terjesszék fel E. K. Tanácshoz. — 3351/1924. Körirat lelkész afiaihoz az iskolai sérelmek tárgyában. Jelentések — esetleg nemlegesek is — beküldendők dec. 5-ig valamennyi lelkész afiától. — 3356/1924. Körirat lelkész afiaihoz az egyházközségek házai és templomairól. Adatok — a leányegyházközségeket illetően is — beküldendők dec. 5-ig, esetleg nemleges jelentések is. — 3376/1924 Körlevél iskolaszékekhez Dulfu—Bilinszky—Porsche elemi iskolai III. IV. oszt román nyelvkönyvéről.

Főszerkesztő: Dr. BOROS GYÖRGY | Szerkesztő: PAP DOMOKOS.

Előfizetési ár: Egész évre 30 L. Magyarországra 36 L. Egyes szám ara 4 L. Akik a 30 L.-t egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferenc-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitódij 100 L. Minden pénz Gálfi Lőrinc egyleti pénztárosához küldendő.

Nyomatott „Corvin"-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17 sz.